

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada – Government

MINISTRIA E DREJTËSISË
MINISTARSTVO PRAVDE / MINISTRY OF JUSTICE

**NACRT DOKUMENTA ZA OSTVARIVANJE GRAĐANSKIH PRAVA UKLJUČUJUĆI
PRAVO STRANAKA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU**

Jun 2023

Sadržaj

SAŽETAK KONCEPT DOKUMENTA	4
UVOD	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
POGLAVLJE 1: DEFINICIJA PROBLEMA.....	8
1.1. Glavni problem, uzroci i dejstva	8
1.2. Zakonodavni i politički okvir Kosova	9
1.3. Podaci, izveštaji i mehanizmi pravosudnog sistema i drugi podaci koji se odnose na postupanje po sudskim predmetima	12
1.4. Odluke Ustavnog suda Kosova u vezi sa kršenjem člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (suđenje u razumnom roku)	27
1.4. Relevantni međunarodni standardi.....	29
1.4.1. Standardi sudske prakse ESLJP-a	Error! Bookmark not defined.
1.4.2. Evropska komisija za efikasnost pravosuđa (CEPEJ): trajanje sudskih postupaka u državama članicama Saveta Evrope na osnovu sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava (CEPEJ(2018)26)	33
1.5. Prakse evropskih zemalja.....	34
POGLAVLJE 2: NAMERE I CILJEVI.....	39
POGLAVLJE 3: OPCIJE.....	40
3.1. Opcija “nikakva izmena”	40
3.2. Opcija poboljšanje sprovođenja i izvršenja bez zakonskih izmena	41
3.3. Opcija ostvarivanja prava na suđenje u razumnom roku kroz zakonske izmene	43
3.4. Opcija ostvarivanja prava na suđenje u razumnom roku kroz poboljšanu primenu postojećeg zakonodavstva i nove zakonske izmene.....	46
3.5. Opcija ostvarivanja prava na suđenje u razumnom roku pred Ustavnim sudom	47
POGLAVLJE 4: Identifikacija i procena budućih uticaja	48

4.1: Izazovi u prikupljanju podataka.....	50
POGLAVLJE 5: KOMUNIKACIJA I KONSULTACIJA.....	50
POGLAVLJE 6: POREĐENJE OPCIJA.....	51
6.1. Planovi sprovođenja za različite opcije.....	53
Poglavlje 6.2: Tabela poređenja sa sve tri opcije.....	66
POGLAVLJE 7: Zaključci i naredni koraci.....	63
7.1. Odredbe o praćenju i ocenjivanju	67
PRILOG 1: OBRAZAC PROCENE EKONOMSKOG UTICAJA.....	685
PRILOG 2: OBRAZAC PROCENE SOCIJALNIH UTICAJA	729
PRILOG 3: OBRAZAC PROCENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU	774
PRILOG 4: OBRAZAC PROCENE UTICAJA NA OSNOVNA PRAVA	807

SAŽETAK KONCEPT DOKUMENTA

Opšte informacije	
Naslov	Konceptni dokument za ostvarivanje građanskih prava, uključujući pravo stranaka na suđenje u razumnom roku
Odgovorno ministarstvo	Ministarstvo pravde, Odeljenje za evropske integracije i koordinaciju politika (OIEKP)
Kontakt osoba	Ruzhdi Osmani, zamenik direktora OEIKP, 038 200 18 092
NPR	Ovaj koncept dokument je predviđen na spisku koncept dokumenata za 2023. godinu
Strateški prioritet	Blagovremena pravda
Odluka	
Glavno pitanje	Rešavanje problema sprovođenja prava na suđenje u razumnom roku
Sažetak konsultacija	Predviđeno je da se obave preliminarne konsultacije
Predložena opcija	Opcija 4
Glavni očekivani uticaji	
Budžetski uticaji	Budžetski uticaji su navedeni u sledećim tabelama
Ekonomski uticaji	Ekonomski uticaji su navedeni u sledećim tabelama
Socijalni uticaji	Socijalni uticaji su navedeni u sledećim tabelama
Uticaji na životnu sredinu	Uticaji na životnu sredinu su navedeni u sledećoj tabeli
Međusektorski uticaji	Uticaj na osnovna prava, rodnu i socijalnu pravdu
Administrativna opterećenja	Ne očekuju se relevantni uticaji u ovoj kategoriji
Test MSP-a	Ovaj test nije relevantan za ovaj konceptni dokument
Sledeći koraci	
Kratkoročni	Izrada i usvajanje zakona o pravu na suđenje u razumnom roku
Srednjoročni	n/a

UVOD

Na osnovu Ustava Kosova, svi građani su jednaki pred zakonom¹. Svako uživa pravo na jednaku pravnu zaštitu bez diskriminacije, a principi jednake pravne zaštite ne sprečavaju uspostavljanje neophodnih mera za zaštitu i unapređenje prava pojedinaca i grupa koje su u neravnopravnom položaju².

Države imaju opštu obavezu da rešavaju probleme na koje se protežu utvrđena kršenja i da obezbede da nacionalni pravni lekovi budu delotvorni u zakonu i praksi.

Pravo na suđenje u razumnom roku je osnovno procesno ljudsko pravo zagantovano Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP). Ovo pravo služi kao garancija za zaštitu stranaka od neopravdanog odugovlačenja u postupcima.³

Odugovlačenje sudskih postupaka je veoma složen problem sa kojim se suočavaju mnoge evropske države: za neke od njih to je generalizovan, „sistematski“ problem, dok bi za druge trebalo da se posmatra kao povremeno nefunkcionisanje sistema, inače efikasnog sistema sprovođenja pravde⁴. Brzina postupka je samo jedan element prava na redovni sudski postupak, koji se ipak mora tretirati na odgovarajući način u smislu pravičnog postupka.

Iako procesni zakoni predviđaju utvrđivanje zakonskih rokova za korišćenje pravnih lekova (žalba, odgovor na tužbu), nedostaju odgovarajući mehanizmi koji se odnose na pažljivo praćenje sudskog procesa, koji zahteva da svaki sud uspe da prikupi podatke o svakoj pojedinačnoj fazi sudskog postupka. Zakon o parničnom postupku (ZPP), član 394. i član 395. određuje rok od petnaest (15) dana za odgovor na tužbu od dana podnošenja redovne i potpune tužbe na sudu. Takođe, prilikom upućivanja tužbe, sud će poučiti tuženog o obavezi, o sadržini koju odgovor na tužbu mora imati, kao i o procesnim posledicama u slučaju da odgovor na tužbu ne dostavi sudu, u odgovarajućem roku. Član 400. ZPP-a takođe utvrđuje i rokove za održavanje pripremnog, glavnog ročišta i rok za donošenje presude. Član 400. ZPP-a takođe propisuje da po prijemu odgovora na tužbu sud saziva pripreмно ročište. Ukoliko tuženi nije podneo odgovor na tužbu, a nisu se stekli uslovi za donošenje kontumativne presude, sud će po isteku zakonskog roka za dostavljanje odgovora na tužbu sazvati pripremnu sednicu. Pripreмна sednica se održava, po pravilu, najkasnije trideset (30) dana od dana kada je odgovor tuženog na tužbu stigao u sud. Članom 420 stav 2 ZPP-a određeno je da će se glavna sednica održati, po pravilu, najkasnije trideset (30) dana od dana zatvaranja pripremnice. Nadalje, članom 153 stav 1

¹ Član 24. Ustava Kosova

² Član 24. Ustava Kosova

³ Član 6. EKLJP-a

⁴ Venecijanska komisija, Izveštaj o efikasnosti nacionalnih pravnih lekova u vezi sa odugovlačenjem postupaka, CDL-AD(2006)036rev, april 2007.

ZPK propisano je da sud donosi presudu najkasnije u roku od petnaest (15) dana od dana završetka glavnog pretresa.

U posebnim parničnim postupcima (prioritetni predmeti kao što su ometanje poseda, radni sporovi) određeni su kraći rokovi za odlučivanje od strane suda. ZPP propisuje u članu 479 da pri određivanju rokova i sazivanju ročišta sud uvek pazi na potrebu hitnog rešavanja sporova zbog ometanja poseda, ali imajući u vidu prirodu svakog konkretnog slučaja. U radnim sporovima sud će takođe uvek imati u vidu potrebu hitnog rešavanja sporova iz radnog odnosa. U presudi kojom se nalaže ispunjenje neke obaveze iz radnog odnosa, sud određuje rok od sedam (7) dana. ZKP takođe utvrđuje rokove za podnošenje redovnih i vanrednih pravnih lekova i vanrednih pravnih lekova⁵, pri čemu su definisani i rokovi u kojima treba da odluči drugostepeni sud⁶.

Zakon o upravnim sporovima predviđa i procesne rokove u vezi sa donošenjem sudskih odluka i podnošenjem redovnih i vanrednih pravnih lekova⁷. Članom 47. Zakona o upravnim sporovima propisano je da ako je usmena rasprava održana, sud će odmah nakon usmene rasprave i većanja objaviti presudu, odnosno rešenje. Međutim, s tim u vezi, Zakon bi trebao da predvidi rok za donošenje presude. Član 65. Zakona takođe obavezuje nadležni organ da prilikom odlučivanja, umesto poništenog upravnog akta donese drugi, nadležni organ je dužan da ga donese bez odlaganja, najkasnije u roku od trideset (30) dana od dana upućivanja presude. Nadležni organ je, u ovom slučaju, vezan pravnim stavom suda, kao i primedbama suda u vezi sa postupkom.

Međutim, rokovi za okončanje predmeta koje državni tužioci imaju u radu utvrđeni su Zakonikom o krivičnom postupku, odnosno članom 84. i članom 157. koji određuju rokove, kao i radnje koje državni tužioci moraju da preduzmu od trenutka prijema krivične prijave do podizanja optužnice, i to: član 84. Zakonika o krivičnom postupku, kojim je propisano da državni tužilac u roku od 30. dana od dana prijema krivične prijave donosi pismeno rešenje kojim odbacuje krivičnu prijavu ili zahteva dodatne informacije u skladu sa članom 83. ovog zakonika. Ako je državni tužilac zatražio dodatne informacije, doneće rešenje kojim odbacuje krivičnu prijavu u roku od šest (6) meseci od dana podnošenja prvobitne krivične prijave.

Član 157. Zakonika o krivičnom postupku propisuje da ako je istraga pokrenuta, ista se završava u roku od dve (2) godine.

Stoga, gore navedeni procesni zakoni izričito predviđaju zakonske rokove za korišćenje pravnih lekova, kao i zakonske rokove za postupanje suda. Međutim, ovi zakoni ne obezbeđuju efikasne

⁵ ZPP, član 176

⁶ ZPP, član 211 (revizija), 234 (ponavljanje postupka), 245 (zahtev za zaštitu zakonitosti)

⁷ Zakon u upravnim sporovima, član 49 – član 62)

pravne lekove za rešavanje nečinjenja nadležnih institucija u onim slučajevima kada su prinuđene da deluju.

Jedno od najkritičnijih pitanja sa kojima se kosovsko sudstvo suočava su nerešeni predmeti (nagomilani stari predmeti kao i veliki broj primljenih predmeta). Rešavanje ovog problema je jedan od preduslova za dostizanje standarda za suđenje u razumnom roku. Izveštaji Evropske komisije za Kosovo, izveštaji organizacija civilnog društva, stalno naglašavaju da nagomilani predmeti, posebno u građanskom postupku i izvršenju presuda, ostaju izazovni i pozivaju na efikasan sudski sistem i blagovremeno služenje pravde.⁸

Takođe treba napomenuti da, prema Zakonu o sudovima⁹, svaki sudija mora da ima najmanje jednog stručnog saradnika, koji služi ekskluzivno navedenom sudiji. Međutim, u Osnovnom sudu u Prištini, stručni saradnik služi dvojici sudija.¹⁰ Značaj stručnih saradnika je izuzetno veliki u skraćivanju vremena rešavanja predmeta. Stručni saradnik pomaže u pripremi pismenih odluka, presuda, drugih odluka, obezbeđujući potrebne pravne materijale, razmatranjem zakona.

Figura 1: Tabela sa opštim informacijama za konceptni dokument

Naslov	Konceptni dokument za ostvarivanje građanskih prava, uključujući pravo stranaka na suđenje u razumnom roku
Odgovorno ministarstvo	Ministarstvo pravde, Departman za evropske integracije i koordinaciju politika
Kontakt osoba	Ruzhdi Osmani, zamenik direktora DEIKP, 038 200 18 092
Nacionalni Plan Razvoja	Efikasna pravda
Strateški prioritet	Blagovremena pravda
Radna grupa	Ruzhdi Osmani , zamenik direktora DEIKP, predsedavajući Albulena Uka , koordinator za CEPEJ, DMLPPL/MP, zamenik predsedavajućeg Nexhat Kelmendi , viši ustavni pravni savetnik/US, Eros Gashi , kabinet Ministarstva pravde/MP Afrim Shala , sudija Apelacionog suda/SSK Zenel Leku , sudija Apelacionog suda/SSK Florentina Beqiraj , koordinator Jedinice za ljudska prava/MP Kaltrina Nuhiu , pravni službenik, PO/MP Saranda Salihu , službenik za analizu i praćenje medija/MP Gëzim Bislimi , viši analitičar budžeta/MFRT

⁸ Izveštaj Evropske komisije za Kosovo 2020, 2021

⁹ Član 39. stav 2. Zakona o sudovima

¹⁰ Intervjui sa sudijama

	<p>Sadedin Gërguri, divizija za budžet i finansije/MP</p> <p>Kushtrim Canolli, viši službenik za planiranje politika, KSP/KP</p> <p>Alberita Hyseni, viši pravni službenik, PK/KP</p> <p>Dodona Gashi, viši službenik, ZKP/KP</p> <p>Leotrim Gashi, IKD</p> <p>Rinor Hoxha, pravni ekspert</p> <p>Albina Qestaj, pripravnik/MD</p>
--	---

Poglavlje 1: Definicija problema

1.1. Glavni problem, uzroci i dejstva

U sledećem stablu problema, definisan je glavni problem koji je nastao iz raznih razloga. Ovaj problem stvara određena dejstva na stranke koje su se suočile sa kašnjenjem u sudovima. Sve ovo je elaborirano u nastavku.

Figura 2: Stablo problema, koje predstavlja glavni problem, njegovi uzroci i dejstva

Dejstva	Povreda osnovnog prava na suđenje u razumnom roku
	Gubitak poverenja građana u pravosudni sistem
	Prouzrokovanje materijalne i nematerijalne štete građanima koji se suočavaju sa predugim sudskim postupcima
Glavni problem	Veliki broj nerešenih predmeta i odugovlačenje sudskih procesa
Uzroci	Nedostatak potrebnog stručnog kadra: sudija i stručnih saradnika
	Nedostatak pravnih mehanizama za sprovođenje prava na suđenje u razumnom roku
	Efekat „ping-ponga“ između apelacionog suda i osnovnih sudova

1.1. Zakonodavni i politički okvir Kosova

Republika Kosovo ima značajan broj pravnih akata koji se odnose na normiranje i garantovanje prava na suđenje u razumnom roku. Ovaj pravni okvir je elaboriran u donjoj tabeli.

Dokument politika, zakon ili podzakonski akt	Link za Službeni list	Državna(e) institucija(e) odgovorna(e) za sprovođenje	Uloga i dužnosti institucije(a)
Ustav Republike Kosovo	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=3702	Institucije Republike Kosovo	Ustav garantuje jednakost pred zakonom za sve građane. Svako uživa pravo na jednaku pravnu zaštitu, bez diskriminacije. Prema Ustavu, načela jednake pravne zaštite ne sprečavaju uspostavljanje neophodnih mera za zaštitu i unapređenje prava pojedinaca i grupa koje su u neravnopravnom položaju.
Zakon o sudovima	https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=18302	Sudski savet Kosova Sudovi Ministarstvo pravde	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Prema Zakonu o sudovima, svaki sudija mora da ima najmanje jednog stručnog saradnika, koji služi ekskluzivno navedenom sudiji.
Zakon o parničnom postupku	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2583	Sudovi, (strane u postupku) Ministarstvo pravde	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Zakon o parničnom postupku uređuje rokove u kojima stranke u postupku moraju izvršiti potrebne radnje. ZPP takođe utvrđuje rokove

			za podnošenje redovnih i vanrednih pravnih lekova i vanrednih pravnih lekova, pri čemu su definisani i rokovi u kojima drugostepeni sud treba da donese odluku.
Zakon o upravnim sporovima	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2707	Sudovi Ministarstvo pravde	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Ovaj zakon predviđa procesne rokove u vezi sa donošenjem sudskih odluka i podnošenjem redovnih i vanrednih pravnih lekova. Zakon takođe obavezuje nadležni organ da prilikom odlučivanja, umesto poništenog upravnog akta donese drugi, nadležni organ je dužan da ga donese bez odlaganja, najkasnije u roku od trideset (30) dana od dana upućivanja presude. Nadležni organ je, u ovom slučaju, vezan pravnim stavom suda, kao i primedbama suda u vezi sa postupkom.
Zakon o Ustavnom sudu	https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2614	Sudski savet Kosova Ustavni sud Ministarstvo pravde	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Zakonom o Ustavnom sudu propisano je da svako lice ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu od Ustavnog suda ukoliko smatra da njegova Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ. Lice može podneti navedeni podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva.
Zakon o	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?	Sudovi i privatni	Izrada zakona i nadzor nad

Izvršnom postupku	ActID=2870	izvršitelji Ministarstvo pravde	sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Ovim zakonom uređuje se postupak po kome sudovi i privatni izvršitelji utvrđuju i sprovode izvršenje na osnovu izvršnih dokumenata i verodostojnih dokumenata, osim ukoliko posebnim zakonom nije drugačije predviđeno.
Zakonik o krivičnom postupku	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2861	Tužilaštva, Sudovi, policija, druge institucije za sprovođenje zakona	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Ovaj zakonik utvrđuje pravila krivičnog postupka prema kojima su dužni da postupaju redovni sudovi, državni tužilac i drugi učesnici u krivičnom postupku kako je predviđenom ovim zakonikom.
Zakon o Sudskom savetu Kosova	https://gzk.rks.gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18335	Ministarstvo pravde Sudski savet Kosova	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Savet je potpuno nezavisna institucija u vršenju svojih funkcija i uživa organizacionu, administrativnu i finansijsku nezavisnost za obavljanje svojih dužnosti utvrđenih Ustavom i zakonom. Savet obezbeđuje da sudovi poštuju principe nediskriminacije, proporcionalnosti, kao i ljudska prava i ravnopravnost polova, garantovane Ustavom i međunarodnim sporazumima i instrumentima koji se primenjuju u

			Republici Kosovo.
Zakon o Tužilačkom savetu Kosova	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2709	Ministarstvo pravde Tužilački savet Kosova	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Savet je potpuno nezavisna institucija u vršenju svojih funkcija u cilju obezbeđivanja nezavisnog, profesionalnog i nepristrasnog tužilačkog Sistema, kao što je utvrđeno Ustavom i zakonom. Savet obezbeđuje da tužilaštva poštuju principe nediskriminacije, proporcionalnosti, kao i ljudska prava i ravnopravnost polova, garantovane Ustavom i međunarodnim sporazumima i instrumentima koji se primenjuju u Republici Kosovo.
Zakon o Akademiji pravde	https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=13318	Ministarstvo pravde Akademija pravde	Izrada zakona i nadzor nad sprovođenjem Sprovođenje zakonodavstva: Prema ovom zakonu, Akademija pravde uređuje način i uslove po kojima se sprovodi obuka sudija i tužilaca države Republike Kosovo, obuka sudskog i tužilačkog administrativnog osoblja i razvija proces procene potreba za obukom na osnovu zahteva Sudskog saveta Kosova, Tužilačkog saveta Kosova, kao i druga pitanja.

1.2. Podaci, izveštaji i mehanizmi pravosudnog sistema i drugi podaci koji se odnose na postupanje po sudskim predmetima

U daljem tekstu konceptni dokument se odnosi na izveštaje koje periodično objavljuju SSK, TSK, izveštaje organizacija civilnog društva (u vezi sa trajanjem rešavanja predmeta) kao i intervjue sa sudijama, u vezi sa obimom predmeta, normom sudija, prosekom okončanja predmeta i odnos između primljenih i rešenih predmeta u određenim vremenskim periodima.

➤ **Podaci Sudskog saveta Kosova (SSK)**

SSK priprema mesečne i godišnje izveštaje u vezi sa brojem predmeta, radnog opterećenja sudija i efikasnosti u okončanju/rešavanju predmeta prema njihovoj prirodi (na osnovu standarda o normi za sudije). U nastavku se ovaj konceptni dokument poziva na godišnji Izveštaj za 2022. godinu, statistički Izveštaj o radu sudova za prvo šestomesečje 2022. godine (01.01.2022. – 30.06.2022.), Izveštaj za 2021. godinu i Izveštaj za 2020. godinu.

Izveštaji odražavaju broj predmeta po vrsti, uključujući kratku analizu o zaduženju sudija za teške i lake predmete (klasifikovanih po njihovoj prirodi), efikasnost sudije u rešavanju predmeta i prosek na nivou Kosova.

Prema godišnjem izveštaju za 2022. godinu, ukupan broj sudija je bio 404, od kojih su 385 rešavali predmete.¹¹

Izveštaj za prvo šestomesečje predstavlja ukupan broj sudija u sudovima Kosova, koji je ukupno 388 (Vrhovni sud 18, Posebna komora 15, Apelacioni sud 56 i Osnovni sudovi 299), od kojih su 375 rešavali predmete (u prvih 6 meseci 2022.). Takođe, u izveštaju je prikazan ukupan broj pomoćnog osoblja (civilnih službenika), koji je ukupno 1.507¹².

Takođe, u izveštaju je prikazan ukupan broj predmeta koje su sudije imale u radu tokom šestomesečnog izveštajnog perioda, na svim nivoima sudova, a to je ukupno 295,590 predmeta (od čega su 222,314 nasleđeni predmeti i 73,276 primljeni u toku izveštajnog perioda januar-jun 2022). Od ovog broja predmeta, sudovi su u ovom periodu rešili 59,261 predmet, dok je ostalo 236,329 nerešenih predmeta. Od ovog ukupnog broja predmeta na svim nivoima sudova za prvo šestomesečje izveštajne godine:

- Vrhovni sud je imao u radu: 1150 predmeta, od kojih: nasleđenih 406, primljenih 744, rešenih 737 i nerešenih 413);
- Posebna komora je imala u radu: 16.469 predmeta, od kojih: (nasleđenih 15.665, primljenih 804, rešenih 1.517 i nerešenih 14.952);
- Apelacioni sud je imao u radu 24.021 predmet, od kojih: (nasleđenih 15.064, primljenih 8.957, rešenih 8.730 i nerešenih 15.291);
- Osnovni sudovi su imali u radu 253 950 predmeta, od kojih: (nasleđenih 191.179, primljenih 62 771, rešenih 48 277 i nerešenih 205 673).

¹¹ Izveštaj je dostupan na: https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/reports/45114_RAPORTI%20STATISTIKOR%20I%20GJYKATAVE%20VJETOR%202022.pdf

¹² Statistički izveštaj SSK-a o radu sudova za I šestomesečje 2022. god. (01.01.2022 – 30 .06.2022). Izveštaj je dostupan na: https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/reports/31910_KGJK_Raporti_gjashtemuor_pare_2022.pdf

Iz ovoga proizilazi da je generalno (na svim nivoima sudova) broj rešenih predmeta manji od broja primljenih predmeta u izveštajnom periodu, a kada se tome doda i broj nasleđenih predmeta (*predmeti koji su bili u radu u izveštajnom periodu*), ispostavlja se da je broj rešenih predmeta mali, a to još više povećava broj nasleđenih predmeta za naredni period (II šestomesečje 2022. godine, gde nerešenih, koji se nasleđuju, ostaje 236 329 predmeta) u odnosu na izveštajni period (*I šestomesečje 2022. godine, gde je nasleđeno 222 314 predmeta*), gde je razlika za 14,015 predmeta više.

Ova situacija nameće potrebu za većom efikasnošću, što bi takođe uključivalo suđenje u razumnom roku. Dakle, osnovni zaključak je da na osnovu postojećih kapaciteta, posebno broja sudija i stručnih saradnika, postoji trend povećanja broja nerešenih predmeta, a samim tim i kašnjenja u rešavanju predmeta.

Izveštaj takođe predstavlja opterećenje prema vrsti predmeta (krivični, građanski, privredni, itd.) što je prikazano u tabelama ispod na osnovu podataka iz SSK-a.

Sud	Broj predmeta u radu	Broj nasleđenih predmeta	Broj primljenih predmeta	Broj rešenih predmeta	Broj nerešenih predmeta
Vrhovni sud	1150	406	744	737	413
Posebna komora	16469	15665	804	1517	14952
Apelacioni sud	24021	15064	8957	8730	15291
Osnovni sud	253950	191179	62771	48277	205673
Ukupno	295590	222314	73276	59261	236329

Tabela 1: Broj predmeta u sudovima u prvom šestomesečju 2022. god.

Sud	Broj predmeta u radu	Broj nasleđenih predmeta	Broj primljenih predmeta	Broj rešenih predmeta	Broj nerešenih predmeta
Vrhovni sud	1974	392	1582	1568	406
Posebna komora	19008	17364	1644	3343	15665
Apelacioni sud	31151	10811	20340	16087	15064
Osnovni sud	284836	145708	139128	91170	193666
Ukupno	336969	174275	162694	112168	224801

Tabela 2: Broj predmeta u sudovima u 2021. god.

Sud	Broj predmeta u radu	Broj nasleđenih predmeta	Broj primljenih predmeta	Broj rešenih predmeta	Broj nerešenih predmeta
Vrhovni sud	1580	171	1409	1188	392
Posebna komora	22157	20936	1221	3222	18935
Apelacioni sud	25859	11640	14219	15048	10811
Osnovni sud	198706	110981	87725	52792	145914
Ukupno	248302	143728	104574	72250	176052

Tabela 3: Broj predmeta u sudovima u 2020. god.

Prema tabelama primećujemo da postoji trend povećanja broja primljenih predmeta tokom 2021. godine i prvog šestomesečja 2022. godine. Na kraju izveštajnog perioda imamo i veliki broj nerešenih predmeta, gde je za prvo šestomesečje 2022. godine ostalo nerešeno ukupno 236,329 predmeta. Kao zaključak ispada da je ovakav trend rešavanja predmeta negativan pokazatelj u odnosu na garantovanje prava na suđenje u razumnom roku. Ovo čini neophodnim povećanje broja sudija i stručnih saradnika, pored drugih mera koje se moraju preduzeti da bi se garantovalo pravo građana na pravično suđenje i u razumnom roku.

Vredi napomenuti da je Sudski savet Kosova, odlukom SSK.br.241/2022, od 31. maja 2022. godine, usvojio Strateški plan za unapređenje pristupa pravdi 2022-2025, koji se odnosi na efikasnost i prioritizaciju predmeta. u okviru sudskog sistema.¹³ Ovaj plan ima za cilj da adresira i reši predmete koji su prioritetni, uključujući predmete vraćene na ponovno suđenje, predmete koji su visokog prioriteta prema relevantnim zakonima, predmete starije od 2. godine i druge predmete za koje je potrebno preduzimanje hitnih mera. Cilj ovog plana je povećanje produktivnosti i efikasnosti u postupanju po predmetima, jačanje kapaciteta sudstva u radu sa velikim brojem predmeta koji spadaju u okvire predmeta visokog prioriteta, osiguranje pravičnog sudskog postupka, te i utvrđivanje kriterijuma za određivanje prioriteta prirode određenih predmeta. Imajući u vidu značaj strateških planova za sudski sistem u Republici Kosovo, SSK je odlukom SSK.br.397/2022, od 20. oktobra 2022. godine, obrazovao Komisiju za praćenje, ocenu i izveštavanje Strateškog plana za unapređenje pristupa pravdi 2022-2025, kao i Strateški plan za efikasno rešavanje predmeta korupcije i organizovanog kriminala 2022-2024, koja se sastoji od pet (5) sudija Vrhovnog suda Republike Kosovo.

U nastavku će biti prikazani podaci prema prirodi predmeta:

a) Krivični predmeti

Za prvo šestomesečje 2022.¹⁴ god. na nivou osnovnih sudova, zabeležen je veliki broj predmeta, kao što sledi: Opšti krivični - Prethodni postupak (3,726 predmeta u radu, od čega u čekanju na početku izveštajnog perioda 2,101 predmeta, a primljenih predmeta u izveštajnom periodu je 1,625 predmeta. Rešenih predmeta je 1,332 a stopa rešavanja je 82%. Nerešenih predmeta na kraju izveštajnog perioda starijih od 2 godine je 979 predmeta. Prosečno trajanje rešenih predmeta je 38.38 dana, dok prosečna starost nerešenih predmeta na kraju izveštajnog perioda je 600.03 dana). Ovi podaci se odražavaju i na krivične predmete u drugim fazama i odeljenjima.

Treba istaći da se gore navedeni podaci, pruženi od strane SSK-a, odnose samo na prosečno postupanje u predmetima u fazama krivičnog postupka, a ne u vezi sa trajanjem konačnog

¹³ Strateški planovi SSK-a dostupni su na: <https://www.gjyqesori-rks.org/planet-strategjike/>

¹⁴ Statistički izveštaj SSK-a za rad sudova za I šestomesečje 2022. godine (01.01.2022 – 30.06.2022). Izveštaj je dostupan na: https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/reports/31910_KGJK_Raporti_gjashtemuojor_pare_2022.pdf

rešavanja krivičnog predmeta, što takođe znači standard procene suđenja u razumnom roku (takvi podaci se ne odražavaju u podacima/izveštajima SSK-a). Primer: u prethodnom postupku na nivou osnovnih sudova proizilazi da je prosek rešavanja krivičnih predmeta u ovoj fazi 38.38 dana (što odražava samo 6-mesečni izveštajni period), dok je prosek predmeta koji čekaju na rešavanje u ovoj fazi je 600.03 dana, što takođe nije pokazatelj prosečnog trajanja, koje se može proceniti u smislu razumnog vremena za okončavanje predmeta.

Dalje, iz podataka predstavljenih u izveštajima SSK-a i iz izveštaja o praćenju konkretnih predmeta u krivičnim postupcima u osnovnim sudovima, proizilazi da su kašnjenja u okončanju krivičnih predmeta veoma duga.

Dakle, prema podacima koji proizilaze iz praćenja predmeta u krivičnim postupcima i od strane organizacija civilnog društva, proizilazi da ovi predmeti koji se vode u našim sudovima traju godinama, prevazilazeći standard rešavanja u razumnom roku.¹⁵ Primer: U jednom krivičnom predmetu u Osnovnom sudu u Prištini za koji je optužnica podignuta 16.07.2007. godine, sudski postupak traje više od 13. godina (PKR. br. 423/14), gde je utvrđeno da je i preduzimanje mera od strane suda za održavanje sednica minimalno.

U Osnovnom sudu u Prizrenu, u jednom krivičnom predmetu zloupotrebe službenog položaja, optužnica je podignuta 11.12.2014. godine, a još uvek nema pravosnažne odluke, čak ni u 2020. God. (predmet PKR. br. 66/19). Ovaj predmet je dva puta vraćen na ponovno suđenje, što je u velikoj meri uticalo na odugovlačenje ovog postupka. Ovaj predmet ukazuje na to da je takozvani „efekat ping-ponga“ (koji se pominje u izveštajima koji se pominju u ovom konceptom dokumentu za upravne predmete) izražen i u krivičnim predmetima. Takođe, u Sudu u Gnjilanu se i posle 8. godina od podizanja optužnice naišlo na nerešen predmet. Optužnica od 22.10.2012. godine tereti lice za falsifikovanje novca i kao takva nije rešena ni 2020. godine (predmet PKR.br.175/13). Zatim i Osnovnom sudu u Peći, u krivičnom predmetu protivpravne uzurpacije tuđe imovine (P.br. 433/16), za optužnicu podignutu dana, nije uspela da se reši ni 2020. godine, dakle, otprilike 5 godina. Slično, u Osnovnom sudu u Đakovici, u krivičnom postupku pokrenutom po optužnici od 25.05.2016.godine, nije doneta nikakva odluka ni 2020. godine (predmet PKR.nr.64/18), dakle, proteklo je 5 godina bez ikakve odluke prvostepenog suda.¹⁶

Od dužine trajanja predmeta kao što je navedeno, još veći problem kašnjenja u okončanju predmeta i nepoštovanja standarda za suđenje u razumnom roku, sastoji se u tome što su svi ovi gore navedeni predmeti u prvom stepenu (u osnovnim sudovima), sa izuzetkom predmeta u O.S. u Prizrenu, gde je predmet dva puta vraćen na ponovno suđenje od strane Apelacionog suda. Ako se uzme u obzir potencijalno trajanje u postupku pred Apelacionim sudom, kao drugostepenog suda, pa čak i Vrhovnog suda, koji se kao treći stepen, po vanrednim pravnim lekovima, ispostavlja se da je prosečno vreme za rešavanje ovih predmeta predugo i premašuje prosek nekih građanskih ili upravnih predmeta.

¹⁵ Primena pravičnog suđenja u razumnom roku u sudovima Republike Kosovo, Analiza od strane Drejtesia sot, GLPS, april 2020.

¹⁶ *Ibid.*

Sa druge strane, na osnovu podataka izveštaja SSK-a, koji su gore navedeni, ističe se statistika o radnom učinku sudija, normi predmeta i drugi aspekti koji se uglavnom odnose na radno opterećenje predmetima sudija, ali ne postoji mehanizam za procenu standarda za suđenje u razumnom roku. Postavljanje ovog standarda bi podrazumevalo tačne kriterijume iznad prosečnog rešavanja predmeta određene prirode i na osnovu toga, vrednovanje radnog učinka sudija u odnosu na ovaj standard. Ovo ostaje izazov za sudski sistem, koji ne garantuje osnovno pravo građana da se, pored pravičnog suđenja, njihov predmet reši u razumnom roku.

Kako se navodi iz statističkog izveštaja (za prvo šestomesečje 2022. godine), za razliku od obrađenih predmeta, navedenih u Nacrtu pravilnika o normi sudija (koji je bio na javnoj konsultaciji 2022. godine), isti određuje normu rada sudija na osnovu broja predmeta koji se moraju rešiti unutar meseca i kalendarske godine (na osnovu sistema vrednovanja sa bodovima po predmetu, u zavisnosti od njihove prirode), ali ne sadrži nijedan kriterijum u pogledu trajanja rešavanja predmeta.

Utvrđivanje kriterijuma za ocenjivanje prosečnog vremena za rešavanje predmeta ovim pravilnikom bi se omogućilo i praćenje rada sudija u odnosu na razumno vreme za okončanje predmeta, kako je predviđeno praćenje i mere koje se preduzimaju u slučajevima kada se norma ne ispunjava. Članom 22. ovog nacrta pravilnika (Praćenje sprovođenja norme) predviđeno je da se u slučajevima neispunjavanja norme traži pismeni izveštaj od sudije, a ako se izveštaj ne podnese sa razlozima za neispunjavanje norme, predsednik suda mora da pokrene disciplinski postupak. Ovo bi bio jedan od mehanizama koje bi SSK mogao da primeni da bi se uskladio sa standardom za suđenje u razumnom roku. Takođe, u Pravilniku br. 01/2021 o vrednovanju radnog učinka sudija, sve dok ne postoje kriterijumi o razumnom roku za rešavanje predmeta, nije predviđeno ni vrednovanje radnog učinka u odnosu na ovaj standard. Takođe i ovaj pravilnik treba da se izmeni (nakon stvaranja normativne osnove kojom se utvrđuje prosečno vreme za rešavanje predmeta) i da se u nadležnosti Komisije za vrednovanje radnog učinka utvrdi i vrednovanje u vezi sa okončanjem predmeta u razumnom roku.

Dakle, prema statističkim podacima SSK-a od 30.06.2022. godine, krivični i građanski predmeti koji čekaju na rešavanje iznose ukupno 200.935 (dvesta hiljada devet stotina trideset pet) predmeta. Od ovog ukupnog broja od 200.935 predmeta:

- 19.367 su na čekanju od 0 do 1 meseca,
- 41.485 su na čekanju od 2 do 6 meseci;
- 44.941 su na čekanju od 7 do 12 meseci;
- 42.209 su na čekanju od 13 do 24 meseca;
- 10.933 predmeta su na čekanju od 25 do 30 meseci;
- 7.742 su na čekanju od 31 do 36 meseci
- i 34.258 predmeta su na čekanju duže od 36 meseci.

Takođe, prema izveštaju, proizilazi da je starih predmeta na kraju 2021. godine bilo 49110 predmeta, dok je na dan 30.06.2022. godine ovaj broj starih predmeta iznosio 52933. Na osnovu ovih podataka, na kraju perioda 30.06.2022. u poređenju sa krajem 2021. Godine, broj starih predmeta je povećan za 7,8%.

Podaci Tužilačkog saveta Kosova (KPK):

Prema praksi ESLJP, u predmetima koji se vode u krivičnom postupku, važno je da se zahtevi člana 6. EKLJP primenjuju od faze istrage, čak i u odnosu na pred sudske radnje. Prema ESLJP, u vezi sa krivičnim postupkom, član 6 se primenjuje i na predsudne postupke (kao što su prethodne radnje koje se preduzimaju pre pokretanja krivičnog postupka, uključujući i policijske radnje), gde je ovo pojašnjenje izneto uz obrazloženje da: garancije predviđene članom 6. primenjuju se ne samo u sudskim postupcima, već i u fazama koje prethode i slede krivičnom postupku. U krivičnim predmetima garancije se primenjuju i u predsudskoj istrazi koju sprovodi policija, dok se pored činjenice da se garancije nude od momenta podizanja optužnice, po pravilu, drugi uslovi iz čl.6, posebno one sadržane u stavu 3, primenjuju se čak i pre nego što predmete pređe na sud (Imbroscia protiv Švajcarske). Stoga, na osnovu standarda koji je utvrdio ESLJP da se zahtevi člana 6. Konvencije moraju sprovoditi čak i u fazi istrage, kako bi se garantovalo pravo na suđenje u razumnom roku u krivičnim predmetima, važno je takođe analizirati i tužilački sistem (u odnosu na fazu istrage i optužnice u okviru krivičnog postupka).

Na osnovu podataka Tužilačkog saveta Kosova (TSK) za 2021. godinu i prvo šestomesečje 2022. godine može se primetiti da se vodi tačna statistika o proseku primljenih predmeta, predmeta u radu, predmeta rešenih od strane tužilaca (po tužilaštvima i odeljenjima) u odnosu na normu utvrđenu Administrativnim uputstvom br. 01/2018 za utvrđivanje orijentacione norme za državne tužioce kao i Administrativnim uputstvom br. 01/2021 o izmeni i dopuni Administrativnog uputstva br. 01/2018 o određivanju orijentacione norme za državne tužioce, ali nema drugih podataka u pogledu vremena rešavanja predmeta, odnosno trajanja (prosečno) istraga za krivične predmete. Prema informacijama obezbeđenih od strane TSK-a, ističe se da Kancelarija za statistiku ne poseduje podatke o trajanju istraga zbog načina prikupljanja podataka, a isti će moći da se čuvaju nakon funkcionalizacije Modula za statistike ISUP-a.

Takođe, godišnji izveštaj o radu Državnog tužioca za 2021. Godinu, pruža opšte podatke o radu Državnog tužioca. Prema ovom izveštaju, Državni tužilac (DT) je tokom 2021. godine imao ukupno 132069 prijava – krivičnih predmeta. Od ovog broja predmeta: 80396 ili 60.87% je nasleđeno/preneseno kao nerešeni predmeti iz prethodnih godina i 51673 ili 39.13% je primljeno na rad tokom 2021. Tokom 2021. godine: 50118 od 37.94% predmeta u radu tokom 2021. godine, rešeno je ili prosleđeno nadležnim organima, dok je 81951 ili 62.06% svih predmeta u radu ostalo nerešeno.

Izveštaj sadrži i podatke o efikasnosti u vezi rešavanja predmeta u 2021. godini, gde je: 1555 krivičnih prijava- predmeta rešeno, odnosno manje nego što je primljeno u izveštajnom periodu (2021. godine), ili 3,00% od ukupno primljenih. A kada se tu doda i broj predmeta prenetih iz prethodnih godina (kojih je prema izveštaju 80.396), ispada da je efikasnost rešavanja predmeta

znatno manja. U ovom slučaju, treba uzeti u obzir i povećanje broja tužilaca, što se smatra jednim od bitnih preduslova efikasnosti Državnog tužioca.

Iz analize ovih podataka i drugih dokumenata Državnog tužioca i TSK-a, proizilazi da ne postoji poseban mehanizam koji bi utvrdio kriterijume o prosečnom vremenu rešavanja predmeta, tako da bi to moglo poslužiti i kao osnova za vrednovanje radnog učinka tužilaca. Stoga, na isti način kao i SSK, TSK mora da uspostavi mehanizam za određivanje (prosečnog) trajanja istrage od strane tužilaca, kao jednog od kriterijuma za vrednovanje njihovog radnog učinka. Ovo bi bila jedna od mera kako bi se istrage završile na vreme i bez odlaganja, kao preduslov za okončanje krivičnog postupka u razumnom roku. Izgradnjom takvog mehanizma stvorio bi se osnov da se od tužioca zatraži pismeno obrazloženje u slučajevima kada postoji kašnjenje u okončanju istrage, a u suprotnom slučaju, da se pokrene i disciplinski postupak.

Pored toga, u tužilačkom sistemu ostaje izazov i za nekoliko aspekata koji se smatraju preduslovima za pravičan proces i blagovremeno rešavanje predmeta, kao što su: obrazloženje odluka o pokretanju i trajanju istrage (naročito u slučajevima sudskog pritvora), blagovremeno obaveštavanje optuženih u vezi sa optužbama, korišćenje alternativnih procedura itd.

Kao redovni pravni lek smatra se: žalba na presudu i žalba na rešenje, a kao vanredni: zahtev za preispitivanje krivičnog postupka; Zahtev za vanredno ublažavanje kazne i Zahtev za zaštitu zakonitosti.

Zakonik o krivičnom postupku Kosova, pored vrste pravnih lekova, u članovima 375-378 utvrđuje i „Opšta pravila žalbenog postupka“ kao i osnov/razlog za podnošenje pravnog leka u sledećim odredbama, gde su isti taksativno predviđeni. Ali ni u jednoj odredbi nema osnova za podnošenje zahteva, prigovora ili žalbe zbog odugovlačenja postupka, odnosno povrede prava na suđenje u razumnom roku. Dakle, kao takvi, pravni lekovi u krivičnom postupku nisu efikasni u pogledu ovog prava.

b) Predmeti građanske i upravne prirode

Zakon br. 06/L-054 o sudovima, član 12. predviđa nadležnost Osnovnog suda prema predmetu. Stavom 1. ovog člana propisano je da su za sve predmete u prvom stepenu nadležni osnovni sudovi, osim ako zakonom nije drugačije određeno. Sudski predmeti građanske prirode (pravno-građanski sporovi) vode se opštem odeljenju koje deluje u sedištu svakog osnovnog suda, kao i u ograncima sudova, uključujući i Apelacioni sud. U okviru Opšteg odeljenja deluju tri (3) divizije,

i to krivična divizija, prekršajna divizija i građanska divizija. Pravno-građanski sporovi (parnični, vanparnični, izvršni predmeta i predmeti nasilja u porodici) se vode u Građanskoj diviziji.

Stupanjem na snagu Zakona o Privrednom sudu, svi privredni sporovi i upravni sporovi koje pokreću privredna društva će preći u nadležnost Privrednog suda, u skladu sa ovim zakonom. Prvostepene komore Privrednog suda se sastoje od četiri (4) posebna odeljenja, uključujući Odeljenje za privredne predmete, Fiskalno odeljenje, Odeljenje za upravne predmete i Opšte odeljenje. Do sada je ovom sudu ustupljeno oko 8.000 predmeta. Međutim, broj sudija mora da je nedovoljan.

Građanska divizija se sastoji od 107 sudija u svim građanskim divizijama osnovnih sudova Kosova¹⁷ gde je ovaj broj znatno manji u odnosu na prethodne godine (samo u Osnovnom sudu u Prištini broj sudija u 2021. godini bio je trideset jedan (31), a za 2022. godinu broj sudija je dvadeset dvoje (22)). Razlog za smanjenje broja sudija je premeštaj sudija i napredovanje na dužnosti u upravnom odeljenju osnovnih sudova, Apelacionog suda i Privrednog suda, a ova mesta još nisu popunjena.

Na osnovu statistike SSK-a, broj nasleđenih predmeta je u porastu u 2021. godini, dok je broj primljenih predmeta manji u odnosu na 2020. godinu. Međutim, prvo šestomesečje 2021. godine zatiče osnovne sudove u Prištini sa oko 146 hiljada pravno-građanskih predmeta koje moraju rešiti 107 sudija.

Većina sudija u ovoj diviziji ima preko 1000 predmeta koje treba rešavati, što sudiji onemogućava da završi predmete na vreme, a samim tim se narušava princip suđenja u razumnom roku.¹⁸

U nastavku, u tabelarnom obliku, predstavljeni su podaci koji se odnose na broj građanskih predmeta:

Izveštajni period 2021¹⁹						
Predmeti	Nasleđeni predmeti	Primljeni predmeti	Ukupno u radu	Predmeti rešeni tokom izveštajnog perioda	Nerešeni predmeta tokom izveštajnog perioda	Prosečno trajanje nerešenih predmeta

¹⁷ Šestomesečni izveštaj SSK-a 2022. godine, https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/reports/31910_KGJK_Raporti_gjashtemujor_pare_2022.pdf

¹⁸ Intervjui sa sudijama građanske divizije

¹⁹ SS, statistički izveštaji 2021, 2020.

Parnični	84465	18635	103100	12280	90820	689 dana
Vanparnični	4805	1604	6409	1366	5043	357 dana
Izvršni	23495	13173	36668	8294	28374	184 dana
Ukupno	112765	33412	146177	21940	124237	

Tabela 4: Broj predmeta građanske prirode u 2021. god.

Izveštajni period 2020						
Predmeti	Nasleđeni predmeti	Primljeni predmeti	Ukupno u radu	Predmeti rešeni tokom izveštajnog perioda	Nerešeni predmeta tokom izveštajnog perioda	Prosečno trajanje nerešenih predmeta
Parnični	55424	29319	84743	20329	64414	N/A
Vanparnični	3444	2935	6379	2312	4067	N/A
Izvršni	164	6178	6342	439	5903	N/A
Ukupno	59032	38432	97464	23080	74384	N/A

Tabela 5: Broj predmeta građanske prirode u 2020. god.

Trajanje sudskog postupka je najvažniji pokazatelj za merenje učinka sudskih sistema. Prema CEPEJ-u, postoje dva važna pokazatelja u pogledu trajanja sudskih postupaka (i za građanske predmete i za krivične ili upravne predmete): stvarno trajanje i očekivano trajanje.²⁰ Stvarno trajanje meri vremenski period koji je protekao od dana kada je pokrenut jedan predmet do dana kada je presuda doneta. SSK je u svojim statističkim izveštajima, izvukao prosečno trajanje rešavanja jednog predmeta, primenom formule CEPEJ.²¹ Prema podacima SSK-a, prosečno trajanje predmeta parnične prirode je oko tri (3) godine, prosečno trajanje predmeta vanparnične prirode je preko dve (2) godine, dok je prosečno trajanje predmeta izvršne prirode manje od

²⁰ <https://rm.coe.int/komisioni-evropian-per-efikasitetin-e-drejtisesise-cepej-matja-e-cilesis/16807477ca>

²¹ Pokazatelj DT određuje broj dana potrebnih za nerešeni predmet koji čeka da bude rešen od strane suda i dodatni je pokazatelj kako sudski sistem upravlja tokom predmeta. Ovaj pokazatelj upoređuje broj nerešenih predmeta tokom posmatranog perioda i broj nerešenih predmeta na kraju posmatranog perioda. 365 se deli sa brojem rešenih predmeta, podeljeno sa brojem nerešenih predmeta na kraju, da bi se mogao izraziti broj dana. Na primer, izračunavanje prosečnog trajanja 1.000 sudskih postupaka rešenih u roku od godinu dana od strane određenog suda pokazuje da je prosečno trajanje jedna godina. Ako pogledamo pregled odgovarajućih trajanja i pitanja koja se razmatraju u pojedinačnim postupcima, videćemo značajan domet pitanja o kojima se raspravlja i širok raspon rokova.

jedne (1) godine.²² Međutim, CEPEJ naglašava da prosti aritmetički prosek ne pokazuje jasno realnost u sudskom sistemu²³. Uprkos proseku koji je izračunao SSK, građanska divizija ima određeni broj predmeta koji datiraju iz 2000. godine, za koje još uvek nije doneta meritorna odluka. Na osnovu izvučenih podataka za sudije, rešavanje jednog predmeta građanske prirode u roku od tri-četiri godine dešava se veoma retko i smatra se najboljim mogućim scenarijem.²⁴ Takođe, prema praćenju sudskih sednica od strane organizacija civilnog društva, postoji jedan broj predmeta u kojima je pripremno ročište zakazano posle dve godine, a presuda još nije doneta.²⁵ Ima slučajeva kada je tužba podneta 2007. godine, dok je pripremno ročište zakazano za 2017. godinu.

Što se tiče orijentacione norme, sudije građanske divizije su u obavezi da u roku od mesec dana reše po 27. predmeta, dok u roku od godinu dana iste sudije moraju da reše po 329. predmeta. Određeni broj sudija ove divizije prevazilazi ovu normu, ali to se ne odražava u statistici SSK-a.²⁶

Iz nalaza nadgledanja od strane organizacija civilnog društva koje stalno prate sudske rasprave, uočljivo je da se građanski sudski postupci odugovlače u gotovo svakoj fazi postupka, od zakazivanja pripremnog ročišta, odgovora na tužbu, sudskog ročišta itd. Sva ova kršenja na kraju predstavljaju dugo kašnjenje u građanskim predmetima, koje u nekim slučajevima traje decenijama. Odugovlačenju predmeta građanskog karaktera, a na kraju i kršenju principa suđenja u razumnom roku, doprineo je niz faktora: veliki broj nasleđenih i primljenih predmeta u odnosu na broj sudija, nedostatak stručnih saradnika, vraćanje predmeta prvostepenom sudu po dva puta od strane Apelacionog suda (ping-pong efekat), odlaganje ročišta zbog nedolaska stranaka na ročište kao i nedostatak sudija.

Važan faktor povećanja broja građanskih tužbi je i nedonošenje odluke o imovinskopravnom zahtevu oštećene strane u krivičnom postupku. Prema Zakoniku o krivičnom postupku o imovinskopravnom zahtevu, usled izvršenja krivičnog dela, odlučuje se na predlog ovlašćenih lica u krivičnom postupku, ako to ne utiče na značajan način na odugovlačenje postupka. U gotovo većini krivičnih postupaka postoji tendencija da krivični sudovi izbegavaju da odlučuju o imovinskopravnom zahtevu čak i kada je to njihova obaveza na osnovu Zakonika o krivičnom postupku, upućujući stranke na građanski postupak, pošto Zakonik o krivičnom postupku to

²² Formula CEPEJ-a koju koristi SSK za izračunavanje prosečnog trajanja rešavanja predmeta

Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Intervjui sa sudijama građanske divizije Osnovnog suda u Prištini.

²⁵ Građanska pravda, Kosovski institut za pravdu (2019)

²⁶ Intervjui sa sudijama građanske divizije

dozvoljava. Ova praksa je pogoršala situaciju gomilanjem predmeta u građanskim sporovima. Gotovo ni u jednoj krivičnoj presudi u kojoj je oštećeni upućen na građanski postupak, ne sadrži obrazloženje zašto je odbijeno odlučivanje o građanskopravnom zahtevu u krivičnom postupku, a sudije ne daju nikakvu odgovornost za takvo kršenje Zakonika.

Gotovo istu situaciju imamo i u upravnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini. Čak se i u Izveštaju Evropske komisije za 2021. navodi da se Osnovni sud u Prištini i dalje suočava sa velikim brojem upravnih predmeta (nasleđenih i novih). „Backlog“ predmeta upravne prirode na kraju avgusta 2021. godine iznosio je 1993 predmeta.

Prema Zakonu o sudovima, Odeljenje za upravna pitanja deluje u okviru Osnovnog suda u Prištini, koje sudi i rešava u upravnim sporovima po tužbama protiv konačnih upravnih akata i ima nadležnost na celoj teritoriji Republike Kosovo. Osnivanjem Privrednog suda, određeni broj predmeta koji pripadaju upravno-fiskalnom odeljenju ustupljen je ovom sudu. Zakon br. 03/L-202 o upravnim sporovima (ZUS) je osnovni zakon na osnovu kojeg se vodi upravni sudski postupak. Trenutno se u Skupštini razmatra novi Nacrt zakona o upravnim sporovima (ZUP).

U ovom odeljenju ima devet (9) sudija i samo dva (2) pravna saradnika. Ako napravimo upoređenje sa građanskim odeljenjem, ovo odeljenje ima manje radno opterećenje u pogledu broja nasleđenih i primljenih predmeta.

U sledećoj tabeli prikazani su podaci o broju predmeta za period 2022. (prvo šestomesečje), 2021. i 2020. godine u Upravnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini.²⁷ Broj fiskalnih i upravnih predmeta nije uvršten u tabele jer je određeni broj njih ustupljen Privrednom sudu.

	Nasleđeni	Primljeni tokom izveštajnog perioda	Ukupno u radu	Rešenih	Nerešenih	Prosečno trajanje rešavanja predmeta	Broj sudija
2022 (I šestomesečje)	6156	1499	7655	1290	6365	842.00 dana	8
2021	6347	2816	9163	2951	6212	880.00 dana	12
2020	6380	1905	8285	1947	6338	998.00 dana	

Tabela 5: Broj predmeta građanske prirode u 2021. god.

²⁷ Izveštaji SSK-a 2020, 2021, 2022, https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/reports/31910_KGJK_Raporti_gjashtemujoj_pare_2022.pdf

Prema gornjoj tabeli, primećuje se trend povećanja broja primljenih predmeta, dok je prosečno trajanje rešavanja predmeta skraćeno u odnosu na 2020. godinu za oko sto (100) dana. Broj sudija tokom 2022. godine je smanjen sa 12 na 8 sudija i to je takođe moglo uticati na neispunjavanje radne norme. Predmeti koji su na čekanju na kraju izveštajnog perioda za 2022. Godinu, stariji od dve (2) godine za šestomesečni period 2022. godine su 1657 predmeta, što je pokazatelj da je odugovlačenje sudskih postupaka u upravnom odeljenju i dalje zabrinjavajuće. Zaključno, prosečno rešavanje upravnog predmeta je više od dve godine.

Prema podacima SSK-a²⁸, za šestomesečni period 2022. godine, upravno odeljenje je uspelo da ispuni radnu normu. U međuvremenu, za izveštajni period 2021. godine, sudije upravnog odeljenja su skoro uspele da ispune radnu normu sa 20.49 predmeta. Svaki sudija u ovom odeljenju ima oko 600 predmeta u radu, što je veliki broj u odnosu na broj sudija.

U upravnom odeljenju, pored opterećenja predmetima, kao problem identifikovan je i nedostatak dovoljnog obrazloženja u presudi, kako bi strankama bilo jasno zašto je odlučeno kao u izreci presude. Presude u predmetima koje su pratile organizacije civilnog društva i međunarodne organizacije (OEBS)²⁹ pokazuju da u velikom broju slučajeva, sud ne daje konkretno obrazloženje i konkretne preporuke za upravni organ koji će razmotriti preporuku suda se predmet vrati na ponovno odlučivanje istom, što kao posledica utiče na odugovlačenje predmeta upravne prirode.³⁰

Takođe, sklonost sudija upravnog odeljenja da ne odlučuju o meritumu, već da prvo upućuju predmet na ponovno odlučivanje upravnom organu, izaziva kašnjenje u rešavanju predmeta upravne prirode.³¹

Velikom broju upravnih tužbi doprinele su i protivpravne odluke organa uprave.³² U značajnom broju predmeta, upravne odluke sadrže slabo obrazloženje ili neobraloženje.

c) Postupanje po predmetima od strane Apelacionog suda (efekat ping-ponga)

Prema izveštajima civilnog društva³³, najhitnija zabrinutost koja ima za posledicu odlaganje odluka u predmetima je takozvani „ping pong efekat“ između organa uprave i sudova, prema kojem se žalbe upućene sudovima na odluke organa uprave ne rešavaju u sudu meritorno, ali se iste žalbe više puta vraćaju organima uprave na razmatranje i odlučivanje. Takođe, u 30-40% predmeta Apelacioni sud ne odlučuje meritorno, već ga vraća prvostepenom sudu na vraćanje (u

²⁸ Statistički izveštaj SSK-a za prvo šestomesečje 2022. god.

²⁹ <https://www.osce.org/files/f/documents/8/b/24638.pdf>

³⁰ KIP, Upravna pravda

³¹ Intervjui sa advokatima, Izveštaji o praćenju sudskih sednica: KIP: Upravna pravda

³² Intervjui sa sudijama upravnog odeljenja.

³³ Efektivni pravni lekovi u upravnoj pravdi, Kosovski institut pravde, septembar 2017.

jednom broju slučajeva čak i dva puta), što je praksa koja produžava vreme rešavanja predmeta za stranku.

Prema zakonskom mandatu, Apelacioni sud je drugostepeni sud sa mesnom nadležnošću na celoj teritoriji Republike Kosovo. U okviru ovog suda deluju šest odeljenja i to: Opšte odeljenje, Odeljenje za teška krivična dela, Odeljenje za privredne predmete, Odeljenje za upravne predmete, Odeljenje za maloletnike i Specijalni departman za predmete iz nadležnosti Specijalnog tužilaštva Republike Kosovo. Trenutno Apelacioni sud ima 52 sudije i 82 pomoćna osoblja – civilnih službenika.

U nastavku su prikazane tabele koje se odnose na obim predmeta iz Apelacionog suda za krivične, građanske i upravne predmete:

	Nasleđeni predmeti	Primljeni predmeti	Ukupno u radu	Rešeni predmeti	Nerešeni predmeti	Broj sudija
2021	756	7253	8009	7162	847	17
2020	743	5914	6657	5901	756	

Obim predmeta krivične prirode 2021, 2020 na osnovu godišnjih izveštaja SSK-a

	Nasleđeni predmeti	Primljeni predmeti	Ukupno u radu	Rešeni predmeti	Nerešeni predmeti	Broj sudija
Prvo (I) šestomesečje 2022	13061	4080	17141	4270	12871	28
2021	9039	11019	20058	6997	13061	24
2020	9916	6,599	16515	7,476	903	

Obim predmeta građanske prirode 2022, 2021, 2020 na osnovu godišnjih izveštaja SSK-a

	Nasleđeni	Primljeni	Ukupno	Rešeni	Nerešeni	Broj

	predmeti	predmeti	u radu	predmeti	predmeti	sudija
Prvo (I) šestomesečje 2022	1024	528	1552	469	1083	3
2021	721	1180	1901	877	1024	3
2020	544	797	1341	620	721	

Obim predmeta upravne prirode za period 2022, 2021, 2020 na osnovu godišnjih izveštaja SSK-a

Prema podacima SSK-a prikazanim u gornjim tabelama, broj primljenih predmeta je u stalnom porastu, a takođe se povećava i broj sudija, što ih čini boljim u pogledu ispunjavanja norme i rešavanja predmeta. Međutim, SSK nije dostavio podatke o prosečnom vremenu rešavanja jednog predmeta od strane Apelacionog suda, a nedostaju i podaci o načinu na koji se predmeti rešavaju od strane ovog suda. Prema članu 403. Zakonika o krivičnom postupku, između ostalog, Apelacioni sud je nadležan i za meritorno odlučivanje, kao i za preinačenje presude prvostepenog suda. Ukoliko bi se ova praksa primenila, a da se samo u neophodnim slučajevima Apelacioni sud vrati predmet na ponovno odlučivanje, vreme za rešavanje sudskog predmeta bi se značajno smanjilo. U određenom broju ovih slučajeva, postoje predmeti koji se vraćaju čak i za veoma mala pitanja, a koja ne ispunjavaju kriterijume definisane Zakonikom o krivičnom postupku za vraćanje predmeta na ponovno odlučivanje.³⁴

Kao što je navedeno, veliki broj predmeta u odnosu na mali broj sudija, nepravilnosti u sudskim postupcima, nedostatak obrazloženja presuda doprinose odugovlačenju postupaka i kršenju principa suđenja u razumnom roku.

Izračunavanje vremena rešavanja građanskih i upravnih predmeta

U gornjem tekstu je naglašeno da SSK ima posebnu formulu koju primenjuje za određivanje prosečnog trajanja sudskog postupka. Ukupno trajanje sudskog postupka uključuje dva elementa: trenutak početka perioda (Dies a quo) i trenutak kraja perioda (Dies ad quem). Ovi trenuci se mogu razlikovati za krivične i građanske postupke. Što se tiče početne tačke relevantnog perioda, rok obično počinje da teče od trenutka kada je tužba podneta nadležnom sudu³⁵, osim ako je

³⁴ Izveštaji o nadgledanju organizacija civilnog društva, KIP: Pravda u drugom stepenu, analiza presuda objavljenih na zvaničnom sajtu SSK-a

³⁵ Poiss protiv Austrije, 1987, § 50; Bock protiv Nemačke, 1989, § 35

zahtev jednom organu uprave preduslov za pokretanje sudskog postupka, u kom slučaju rok može uključivati obavezni prethodni upravni postupak³⁶

U pravno-građanskim sudskim postupcima trajanje postupka se računa od momenta podnošenja žalbe ili tužbe sudu³⁷: kada krivični postupak obuhvata i građanske tužbe koje nisu obrađene u krivičnom postupku, a stranka je upućena da podnese imovinskopravni zahtev, polazište se utvrđuje danom podnošenja građanske tužbe u krivičnom postupku.³⁸

U međuvremenu, u predmetima administrativne prirode u kojima su stranke upravni organi, može se uzeti u obzir i prethodna faza (pedsudska). Kada je zakonom uređeno da se za rešavanje predmeta moraju koristiti upravni kanali, ukupno trajanje postupka računa se od dana podnošenja žalbe upravnim organima za rešavanje spora.³⁹

U principu, trajanje postupka prestaje danom donošenja odluke o rešavanju spora, a to je trenutak kada konačni akt suda postaje pravosnažan. Što se tiče kraja perioda, to obično obuhvata ceo postupak, uključujući i postupak pred drugostepenim sudom.⁴⁰ Dakle, razumni rok obuhvata sve faze pravnog postupka u cilju rešavanja spora, ne isključujući i naredne faze suđenje, kao i konačnu odluku, te i odluku o troškovima postupka. Trenutkom prestanka trajanja presude u nekim slučajevima se smatra i trenutak izvršenja iste. Dakle, izvršenje odluke bilo kog suda treba smatrati sastavnim delom postupka za potrebe izračunavanja trajanja građanskog postupka.⁴¹

1.3. Odluke Ustavnog suda Kosova u vezi sa kršenjem člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (suđenje u razumnom roku)

Suđenje u razumnom roku je deo osnovnih ljudskih prava i sloboda definisanih Ustavom Republike Kosovo.⁴² Svaki sudski predmet koji prekorači razumno vreme suđenja morao bi da bude utvrđen od strane Ustavnog suda. Kosovo nije država članica Saveta Evrope (SE) i stoga nije ugovorna strana Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP). Međutim, Kosovo ima ustavne odredbe koje definišu ljudska prava i osnovne slobode garantovane međunarodnim sporazumima i instrumentima, koje takođe uključuju princip suđenja u razumnom roku predviđenim članom 6. EKLJP. Član 22. Ustava predviđa da su ljudska prava i slobode zagantovane EKLJP-om garantovana Ustavom i da se primenjuju direktno na teritoriji

³⁶ Kress protiv Francuske [GC], 2001, § 90;

³⁷ Portington protiv Grčke (br. 109/1997/893/1105), §20

³⁸ Casciaroli protiv Italije (Nr. 1973/86), §16 Tomas protiv Francuske (br. 11973/86), §124

³⁹ Siermiński protiv Poljske (br. 53339/09), § 65

⁴⁰ (König protiv Nemačke, 1978, § 98

⁴¹ Martins Moreira protiv Portugala, 1988, § 44; Di Pede protiv Italije, 1996, § 24

⁴² Ustav Republike Kosova član 71

Republike Kosovo i da imaju premoć, u slučaju sukoba, nad svim zakonskim odredbama i ostalim aktima javnih institucija.

Prema Ustavu Kosova, Ustavni sud je nezavisan organ za zaštitu ustavnosti i vrši konačno tumačenje Ustava. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisana zakonom.⁴³ Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagarantovana prava i slobode krši neki javni organ.⁴⁴

Prema članu 49. Zakona o Ustavnom sudu, zahtev za povredu prava na suđenje u razumnom roku (član 6. Konvencije) podnosi se u roku od četiri (4) meseci. Rok počinje da teče od dana kada je podnosiocu uručena sudska odluka. U svim ostalim slučajevima rok počinje da teče danom javnog objavljivanja odluke ili akta. Na osnovu ovog člana, proizilazi da je sudska odluka preduslov da stranka stekne pravo da podnese zahtev Ustavnom sudu za povredu prava na suđenje u razumnom roku, koje je garantovano članom 6. EKLJP-a. Međutim, na osnovu prakse Evropskog suda pravde, pravni lek mora biti efikasan i dostupan.⁴⁵ Ljudska prava su ona koja su predviđena Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, koju je Ustav Kosova obavezan da sprovodi. Ova prava moraju imati sudsku zaštitu. Sudska zaštita se ostvaruje prema principima definisanim u članu 6. Konvencije. Član 32. Ustava [Pravo na pravno sredstvo] propisuje: „Svako lice ima pravo da koristi pravna sredstva na sudske i administrativne odluke, koje uskraćuju njena/njegova prava ili interese, na zakonom propisan način“. Kada sudski sistem nepostupanjem ne ispuni član 6. Konvencije (suđenje u razumnom roku), tvrdi se da su se stekli uslovi da Ustavni sud, koji ocenjuje postojanje povrede ovog prava, donese meritornu odluku. Analogija ovoga je upravna ćutnja u upravnim sporovima. Začarani krug sankcionisan Zakonom o Ustavnom sudu (član 49) koji predviđa iscrpljivanje pravnog leka u redovnim sudovima kako bi Ustavni sud meritorno odlučio o predmetu, će podstaći nastavak kršenja ljudskih prava i sloboda od strane sudske vlasti.

Međutim, u praksi je bilo slučajeva kada je Ustavni sud rešavao predmete i ne iscrpljujući pravne lekove u prethodnim fazama⁴⁶. U presudi u slučaju KI41/12 (Slučaj Diane Kastrati), sud u obrazloženju navodi da je „Uređenje iscrpljivanja pravnih lekova zasnovano na pretpostavci sadržanoj u članu 13. EKLJP (sa kojim je usko povezano) da postoji efikasan pravni lek na raspolaganju u vezi sa navodnim kršenjem prava pojedinca predviđenih Konvencijom. Domaće zakonodavstvo ne predviđa mere za rešavanje nečinjenja odgovornih institucija u onim slučajevima kada su dužne da deluju. Stoga, ovo onemogućava podnosiocima zahteva ostvarivanje njihovih svojih prava na delotvorne pravne lekove, predviđene članom 32. i članom 54. Ustava i članom 13. EKLJP-a. Na osnovu obrazloženja Ustavnog suda, domaće zakonodavstvo ne predviđa efikasne pravne lekove za upućivanje nečinjenja sudskih institucija, stoga preduslov da se pravni lekovi iscrpe kako bi stranka stekla pravo na podnošenje zahteva Ustavnom sudu, ne može da važi.

⁴³ Ustav Republike Kosova, član 113, stav 7. i član 47. Zakon o Ustavnom sudu

⁴⁴ Član 47, Zakon o Ustavnom sudu

⁴⁵ Rasti Latak protiv Poljske i Lominski protiv Poljske

⁴⁶ T.K. protiv Radio-televizije Kosova i Energetske korporacije Kosova, Zahtev br. KI 11/09, od 16.10.2009.godine i V.B. protiv Ministarstva unutrašnjih poslova, Sudskog saveta Kosova i Ministarstva pravde, Zahtev br. KI 06/10, od 30.10.2010

U slučaju KI06/10 Valon Bislimi protiv Ministarstva unutrašnjih poslova, Sudskog saveta Kosova i Ministarstva pravde, Ustavni sud podseća da prema sudskoj praksi ESLJP-a, podnosioci zahteva moraju iscrpiti domaće pravne lekove koja koji su dostupni i efikasni. Štaviše, ovo pravilo treba primenjivati sa izvesnim stepenom fleksibilnosti i bez preterane formalnosti. ESLJP je, dalje, prihvatio da pravilo iscrpljivanja pravnih lekova nije ni apsolutno a ni u stanju da se primenjuje automatski. Prilikom razmatranja da li je primenjeno, važno je uzeti u obzir posebne okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. To, između ostalog, znači da mora voditi računa ne samo o postojanju zvaničnih pravnih lekova u sistemu dotične zemlje, već i o opštem pravnom i političkom kontekstu u kojem deluju, kao i o ličnim okolnostima podnosioca zahteva.⁴⁷

Takođe, Ustavni sud je u avgustu 2022. godine odlučio o slučaju KI19/21, u kojem je utvrdio povredu prava na pravično suđenje u razumnom roku garantovanog Ustavom.⁴⁸

Odluke Ustavnog suda su obavezujuće za sudstvo i sva lica i institucije Republike Kosovo.⁴⁹ Što se tiče naknade štete, odluke Ustavnog suda imaju deklarativni i utvrđujući karakter, dakle konstatuju da je došlo do povrede člana 6. Konvencije, a ne određuju potrebne mere za otklanjanje povrede, uključujući i naknadu štete za stranku koja je pretrpela štetu, kao što se radi u sudu Strazburu. U konkretnom slučaju, na osnovu odluke Ustavnog suda, stranka stiče pravo da podnese tužbu za naknadu štete pred Osnovnim sudom, gde ponovo možemo doći u situaciju odugovlačenja postupka. Dakle, dejstvo odluka Ustavnog suda ne pruža zadovoljstvo stranci zbog toga što mora da čeka odluku Osnovnog suda. S druge strane, pošto Kosovo nije članica Saveta Evrope, stranke se ne mogu obraćati Evropskom sudu pravde za navode da im je povređeno pravo na suđenje u razumnom roku. Institucije sudskog sistema Republike Kosovo treba da pridaju veliki značaj ovoj sudskoj praksi, koja takođe obavezuje sve institucije Republike Kosovo, u ovom slučaju sudski sistem.

1.4. Relevantni međunarodni standardi

Za potrebe izrade ovog koncept dokumenta konsultovan je niz međunarodnih instrumenata koji se odnose na pravo na suđenje u razumnom roku, uključujući standarde Evropskog suda za ljudska prava i neke od praksi evropskih zemalja u vezi sa ovim pravom.

1.3.1. STANDARDI SUDSKE PRAKSE ESLJP-a

Koncept razumnog vremenskog roka prema EKLJP odražava optimalnu ravnotežu između dužine i kvaliteta razmatranja predmeta. Sveobuhvatno i potpuno razmatranje okolnosti slučaja od strane suda, u skladu sa procesnim pravima stranaka, uvek zahteva vreme. Da bi se osigurala

⁴⁷ Za više informacija: Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Akdivar protiv Turske))

⁴⁸ Presuda Ustavnog suda u slučaju br. KI19/21: https://gjk-ks.org/wp-content/uploads/2022/08/ki_19_21_agj_shq.pdf

⁴⁹ Član 116. Ustava Kosova

gore navedena ravnoteža, koncept razumnog roka zasniva se na pojedinačnom pristupu u svakom predmetu. Ovaj pristup će se zasnivati na kriterijumima kao što su:

- složenost predmeta
- ponašanje strana
- radnje suda i drugih državnih organa uključenih u procesu
- važnost predmeta za lica u pitanju (tužioca/optuženog)

Procena trajanja postupka u smislu razumnog roka je veoma individualna i zasnovana je na okolnostima konkretnog slučaja. Isto trajanje postupka može se smatrati razumnim u jednom slučaju i nerazumnim u drugom. Sud koristi različite standarde razmatranja u slučajevima koji uključuju strukturalni problem neopravdanih kašnjenja u nekim nacionalnim sistemima. Ako je problem strukturan i stalan, Sud primenjuje niži standard dokazivanja, ne ulazeći u detaljno razmatranja, posebno kada je u prošlosti sudskom praksom Suda utvrđen nedostatak delotvornih domaćih pravnih lekova protiv povreda.

a) Razuman rok i efikasnost sudske organizacije

ESLJP smatra da je predugo trajanje sudskog postupka pokazatelj lošeg funkcionisanja sudstva. Prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Zimmermann i Steiner protiv Švajcarske* (br. 8737/79), EKLJP nameće obavezu državama ugovornicama da organizuju svoj pravni sistem na način koji omogućava sudovima da ispune zahteve člana 6. stav 1. EKLJP, uključujući i suđenje u razumnom roku. Država snosi odgovornost ne samo za svako nepotrebno odugovlačenje procesa. Njena dužnost je i da poboljša situaciju u sudstvu ili da ga uredi u skladu sa okolnostima, da bi savladao zaostali broj predmeta i ponovljene predmete. Država snosi odgovornost i za sve greške u organizaciji sudstva koje doprinose nepotrebnom odugovlačenju postupaka. U ovom kontekstu, nagomilani broj predmeta u sudovima ne predstavljaju valjano opravdanje za oslobađanje država od odgovornosti za potpuno odugovlačenje postupaka. U skladu sa principom supsidijarnosti EKLJP-a, pitanjem prekomernog odugovlačenja postupka pre svega treba da se bave domaći sudovi.

b) Gde i kada se primenjuje standard razumnog roka

Prema članu 6. stav 1. EKLJP-a, pravo na suđenje u razumnom roku može se primeniti u vezi sa razmatranjem građanskih prava i obaveza lica ili krivične prijave protiv lica u sudskom postupku.

Pojam građanskog predmeta tumači se veoma široko. To obuhvata sve postupke, čiji je ishod presudan za privatna prava i obaveze, i obuhvata celinu onoga što kontinentalno pravo definiše kao privatno pravo, bez obzira na zakon koji reguliše određenu materiju – građansko, trgovačko, upravno, itd. – ili organ koji je nadležan za rešavanje spora – bilo da se radi o građanskim ili

krivičnim sudovima, upravnim sudovima, ustavnim sudovima, profesionalnim sudovima ili i upravnim organima. Dakle, građanski predmeti obuhvataju sporove u vezi sa statusom pojedinaca, porodično pravo, privatnu svojину itd. Generalno, odlučujući faktor je da li radnje imaju finansijske posledice. Ako imaju, postupak se smatra građanskim predmetom. Obim postupaka koji se odnose na građanska prava i obaveze je stoga značajno proširen i pokriva različite sporove. Novčana priroda spora, na primer, omogućila je da se klasifikuje kao građanska parnica, proces koji bi, u domaćem pravu, potpadao pod javno pravo. Dakle, član 6. je primenljiv na sporove između privatnih lica i javnog organa – bez obzira da li potonji deluje kao privatno lice ili kao depozitar javnog organa – ako upravni postupci koji su uključeni utiču na ostvarivanje imovinskih prava, kao što je slučaj sa postupcima koji se odnose na eksproprijaciju, pravo preče kupovine, plansku dozvolu, nesporazum oko razvojnog plana koji uređuje izgradnju, komasaciju, zaštitu životne sredine itd.

U krivičnim predmetima, ESLJP primenjuje autonomni koncept onoga što se podrazumeva pod pojmom „*krivične optužbe*“. U predmetu *Engel i drugi protiv Holandije* (br. 5100/71 *et al.*) ESLJP je po prvi put formulisao kriterijume na osnovu kojih se utvrđuje da li se radi o krivičnoj optužbi. Ovi kriterijumi su dalje razvijeni u predmetu *Öztürk protiv Nemačke* (br. 8544/79). Relevantni kriterijumi za utvrđivanje da li je predmet krivični su, s jedne strane, priroda krivičnog dela – odnosno kršenje opšteg pravila čija je svrha i preventivna i kaznena – ili, s druge strane, vrsta i mera kazne. Na osnovu ovih kriterijuma, ESLJP koristi termin „*krivična optužba*“ u opštem smislu, uključujući:

- disciplinski prekršaj (*Engel i drugi protiv Holandije*, br. 5100/71 *et al.*, §§84–85)
- carinski predmet (*Salabiaku protiv Francuske*, br. 10519/83, §24)
- poreska pitanja (*Bendenoun protiv Francuske*, br. 12547/86), §47)
- upravni prekršaji (*Öztürk protiv Nemačke*, br. 8544/79, st. 46–56)

Štaviše, zbog širokog tumačenja ESLJP, garancije člana 6. Konvencije takođe se protežu na:

- ustavne postupke (*Ruiz-Mateos protiv Španije*, br. 12952/87, st. 31–32)
- pravne odnose u oblasti istražnih aktivnosti (*Vanian protiv Rusije*, br. 53203/99, st. 43–50; *Khudobin protiv Rusije*, br. 59696/00, §129; *Bikov protiv Rusije* (Veliko veće), br. 4378 /02, §§94–105)

c) Razuman rok

U građanskim predmetima, generalno, period se računa od trenutka kada se žalba ili navod podnese sudu (*Portington protiv Grčke*, br. 109/1997/893/1105, st. 20). Može se desiti da, u određenim okolnostima, u građanskim predmetima rok može da teče i pre podnošenja tužbe sudu kome se tužilac obraća radi rešavanja spora (*Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 4451/70,

§32). Na primer, kada je zakonom predviđeno da se pravni lek koristi za prethodno rešavanje spora upravnim sredstvima, ukupno vreme postupanja računa se od dana podnošenja žalbe organu uprave za rešavanje spora. Drugi primer je slučaj kada krivični postupak sadrži građansku tužbu, koja nije razmatrana u krivičnom postupku, a tužilac se žali građanskom sudu. U ovim slučajevima polazište je određeno danom podnošenja građanske tužbe u krivičnom postupku.

U krivičnim predmetima rok počinje da teče podizanjem optužnice. Po pravilu, prema sudskoj praksi ESLJP, termin 'optužba' se generalno može definisati kao službeno obaveštenje koje je pojedincu dao nadležni organ o navodu da je počinio krivično delo. Međutim, u nekim slučajevima, optužba može imati oblik drugih mera koje podrazumevaju takav navod i koje takođe značajno utiču na situaciju osumnjičenog (Foti i drugi protiv Italije, br. 7604/76 itd., st. 52; Corigliano protiv Italije, br. 8304/78, st. 34).

Uopšteno govoreći, period koji treba uzeti u obzir završava kako u krivičnim tako i u građanskim predmetima konačnom odlukom, protiv koje nema dalje žalbe. Ovo se razlikuje od države do države i zavisi od jurisdikcije svake zemlje i okolnosti slučaja.

d) Efikasni lekovi

U predmetu *Kudla protiv Poljske* (br. 30210/96) ESLJP je utvrdio postojanje sistemske veze između prava na pravično suđenje u razumnom roku iz člana 6. stav 1. EKLJP i prava na efikasan pravni lek u Član 13. EKLJP:

156. Imajući u vidu gore navedena razmatranja, ESLJP smatra da je ispravno tumačenje člana 13. da ta odredba garantuje efikasan pravni lek pred nacionalnim organom za navodnu povredu prava zagaranovanog članom 6. stav 1. da se predmet razmotri u razumnom roku."

Ovaj stav ESLJP o odnosu između člana 6. stav 1. i člana 13. EKLJP dodatno je potvrđen u drugim predmetima, kao što je slučaj *Lukenda protiv Slovenije* (br. 23032/02):

87. U konkretnom slučaju, Vlada nije uspela da dokaže da se upravna radnja, tužba za naknadu štete, zahtev za nadzor ili ustavna žalba mogu smatrati efikasnim pravnim lekovima (...). Na primer, kada pojedinac preduzme upravnu radnju, kojom navodi povredu njegovog ili njenog prava na suđenje u razumnom roku, dok je predmetni postupak još u toku, on ili ona mogu imati razumna očekivanja da će upravni sud razmotriti suštinu žalbe. Međutim, ako se glavni postupak završi pre nego što je stigao da to uradi, on odbacuje radnju. Konačno, ESLJP je takođe zaključio da ukupnost pravnih lekova u okolnostima ovih slučajeva nisu efikasna“.

Protiv kršenja standarda razumnog roka moguće su dve vrste pravnih lekova: preventivni i kompenzacioni. Mehanizmi koji su ograničeni na kompenzaciju su obično slabi i nedovoljni da se nose sa suštinom problema. U idealnom slučaju, ESLJP zahteva kombinaciju obe vrste pravnih lekova, čime se omogućava pronalaženje rešenja za osnovni problem prekomernih odlaganja. U zaključku, pravni lek koji štiti pravo na suđenje u razumnom roku mora biti

efikasan. To znači da nacionalni sudovi mogu da „suštinski isprave” u korist svojih tužioca preterano dug sudski postupak.

1.4.2. EVROPSKA KOMISIJA ZA EFIKASNOST PRAVOSUĐA (SEPEŽ-CEPEJ): TRAJANJE SUDSKIH POSTUPKA U DRŽAVAMA ČLANICAMA SAVETA EVROPE NA OSNOVU SUDSKE PRAKSE EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA (CEPEJ(2018)26)

SEPEŽ-CEPEJ razvija konkretne mere i sredstva namenjene kreatorima politike i sudskim praktičarima kako bi: analizirao funkcionisanje sudskih sistema i vodio politike javnog pravosuđa, imao bolje poznavanje sudskih vremenskih okvira i optimizovao upravljanje vremenom u sudstvu, promovisao kvalitet javnih usluga pravosuđa, olakšao primenu evropskih standarda u oblasti pravosuđa.

Prema izveštaju CEPEJ-a,⁵⁰ sud mora uzeti u obzir nekoliko kriterijuma kako bi procenio da li je trajanje postupka razumno, kao što su: složenost predmeta, ponašanje podnosioca zahteva, ponašanje nacionalnih vlasti i šta je u opasnosti za podnosioca zahteva.

Složenost predmeta i ponašanje podnosioca zahteva mogu osloboditi državu njene odgovornosti ako je prekoračen razumni rok, pod uslovom da su razlozi dovoljno objektivni da se ne pripisuju državi, i da su domaći organi, štaviše, pokazali dovoljno pažnje.

Određeni predmeti, koji su od posebnog značaja za podnosiocce zahteva, smatraju se prioriternim. „Prioritetni“ predmeti uključuju:

- radni sporovi,
- naknada štete za žrtve nezgoda;
- slučajevi u kojima je podnosilac predstavke bio pritvoren u toku postupka;
- slučajevi u kojima je zdravlje podnosioca zahteva kritično pitanje ili kada je starost podnosioca zahteva faktor koji treba uzeti u obzir
- predmeti koji se odnose na održavanje porodičnog života, sporovi u vezi sa obavezama izdržavanja i predmeti koji se uopšteno odnose na građansko stanje podnosioca zahteva;
- postupci u vezi sa kršenjem apsolutnih prava zagarantovanih Konvencijom (posebno članova 2, 3. i 4. Konvencije).

⁵⁰ <https://rm.coe.int/cepej-2018-26-en-rapport-calvez-regis-en-length-of-court-proceedings-e/16808ffc7b>

1.5. Praksa evropskih zemalja

Neke zemlje su usvojile posebne zakone i procedure za uvođenje pravnog leka koji se bavi nerazumnim trajanjem postupka. Ovo se dogodilo kao rezultat uzastopnih odluka ESLJP, koji je utvrdio kršenje rokova, kao i nedostatak efikasnih lekova za rešavanje kršenja na nacionalnom nivou. Ovaj odeljak predstavlja opis prakse u Italiji, Bugarskoj, Slovačkoj i Hrvatskoj.

a) Italija

Italija je, kao posledica velikog broja žalbi i odluka ESLJP u kojima je utvrđena povreda člana 6. usvojila Zakon br. 89/2001, takozvani Pinto akt.

Pinto akt dozvoljava svakoj strani u krivičnom, građanskom, upravnom i poreskom postupku da se žali na kršenje razumnog roka i da dobije finansijsku nadoknadu od domaćeg suda. Naknada se obračunava samo za period koji prelazi razumni rok.⁵¹ Žalbe i zahtevi za naknadu štete upućuju se apelacionim sudovima, koji moraju da odluče u roku od 4 meseca od momenta podnošenja zahteva. Na odluku Apelacionog suda može se izjaviti žalba Kasacionom sudu. Konačna odluka postaje odmah izvršna. Zakon dozvoljava da se žalbe podnesu u roku od 6 meseci od datuma kada je postupak okončan ili kada je postupak u toku. Konačno, Zakon predviđa budžet za nadoknadu. Međutim, Zakon ne predviđa nikakvu meru za ubrzanje postupka. Ovu činjenicu je Komitet ministara Saveta Evrope ocenio kao nedostatak Akta⁵². Takođe, CEPEJ⁵³ je istakao da su mehanizmi koji su ograničeni na naknadu štete preslabi i ne podstiču na adekvatan način države da preinače svoj operativni proces i da pruže naknadu štete samo *a posteriori* u slučaju dokazanog kršenja umesto da pokušavaju da pronađu rešenje za problem kašnjenja.

ESLJP je testirao Pinto akt u mnogim slučajevima I u različitim kontekstima. Slučaj vredan pomena je *Scordino v. Italija (br. 1) (br. 36813/97)*.⁵⁴

Kao posledica brojnih kritika i od strane Komiteta ministara Saveta Evrope i Evropskog suda za ljudska prava, Italija je preduzela nekoliko uzastopnih izmena. Poslednja izmena je bila 2012. godine. Novosti izmena uključuju odredbe po kojima je pristup pravnom leku „Pinto” uslovljen okončanjem glavnog postupka, a naknada štete je u nekim slučajevima isključena ili ograničena. Međutim, čisto kompenzaciona priroda "Pinto" sredstva je zadržana. Izmene u Pinto aktu nisu ubedile ESLJP u efikasnost pravnih lekova u posebnim slučajevima.⁵⁵

b) Bugarska

⁵¹ <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-72935&filename=001-72935.pdf&TID=thkbhnilzk>

⁵² Vidi CM/Inf/DH(2004)23 i Interim Resolution ResDH (2005)114.

⁵³ (CEPEJ (2004) 19 Rev 2 § 6).

⁵⁴ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-72925%22%5D%7D>

⁵⁵ Vidi *Petrella protiv Italije, br. 24340/07*, odluka iz 2021. godine, kao jedan od najnovijih primera u dugom nizu predmeta koje je ESLJP sudio protiv Italije.

U pilot presudama *Dimitrov i Hamanov protiv Bugarske* (br. 48059/06 2708/09) i *Finger protiv Bugarske* (br. 37346/05)⁵⁶, ESLJP je zahtevao od Bugarske da usvoji pravne lekove za preispitivanje veoma dugih krivičnih postupaka. ESLJP je takođe zatražio usvajanje instrumenta za naknadu štete u slučajevima dugotrajnih krivičnih, građanskih i upravnih postupaka. Kao rezultat toga, Bugarska je 2012. usvojila izmene i dopune Zakona o sudstvu iz 2007. Izmene su rezultirale dodavanjem novog poglavlja u Zakon iz 2007. godine, tačnije poglavlja 3a pod naslovom „*Razmatranje zahteva protiv povrede prava na razmatranje i odlučivanje predmeta u razumnom roku*“. Uvedene su nove odredbe, od kojih je većina stupila na snagu 1. oktobra 2012. godine. Ove izmene predviđaju da se zahtevi za naknadu štete u vezi sa odugovlačenjem postupka upućuju ministru pravde preko Inspektorata Visokog saveta sudstva (Inspektorata). Prilikom razmatranja ovih navoda, ministru (ili licu koje on ovlasti) pomaže odbor u sastavu od jednog inspektora i dva stručnjaka koji rade u posebnoj jedinici Inspektorata. Rok za razmatranje zahteva je šest meseci. Postupak je besplatan za tužioce. Zahtevi moraju biti usmereni "protiv akata, radnji ili nepostupanja sudskih organa", čime se krši pravo na ispitivanje i odlučivanje u predmetu u razumnom roku. Nije isključeno ni razmatranje zahteva koji se odnose na kašnjenja koja nisu rezultat nečinjenja sudija ili sudskih službenika, već, na primer, preopterećenosti sudskog sistema u celini. Kriterijumi koji se moraju uzeti u obzir prilikom razmatranja zahteva su ukupno trajanje postupaka, kašnjenja koja se pripisuju nadležnim organima, kao i kašnjenja koja se pripisuju podnosiocu zahteva i njegovom zastupniku (član 60d(2)(5)). Suština zahteva i visina naknade moraju se utvrditi u svetlu sudske prakse ESLJP-a. Naknada se isplaćuje iz budžeta Ministarstva pravde. Zatim Ministarstvo finansija mora da vrati u budžet Ministarstva pravde sredstva koja se isplaćuju na ime naknade svakog tromesečja. Nadoknada ne prelazi 10000 leva (oko 5000 evra) po slučaju. Savet ministara povećao je budžet sudstva za 300,000 bugarskih leva namenjen za formiranja posebne jedinice u Inspektoratu, koja se bavi zahtevima iz poglavlja 3a Zakona iz 2007. godine.

Paralelno sa izmenom Zakona iz 2007. godine, usvojene su i izmene i dopune Zakona o odgovornosti države i opština za štetu iz 1988. godine (Zakon iz 1988. godine), gde je dodat član 2b pod nazivom „*Odgovornost sudskih organa za povredu prava na razmatranje i odlučivanje predmeta u razumnom roku*“. Novi član 7(2) predviđa da se zahtevi za naknadu štete prema članu 2b moraju podneti sudu na čijem region oštećeno lice ima svoju trenutnu adresu ili sedište. Druga nova odredba, član 8(2) predviđa da fizička ili pravna lica mogu podneti navode iz člana 2b(1) u vezi sa postupcima koji su okončani samo ako su već iscrpili upravni postupak prema poglavlju 3a Zakona iz 2007. i taj postupak nije rezultirao rešenjem.

U predmetu *Valcheva i Abrashev protiv Bugarske* (br. 6194/11 34887/11), ESLJP je ocenio da je bugarski pravni okvir u skladu sa zahtevima i standardima ESLJP-a. Sud je cenio činjenicu da je bugarski sistem predvideo dva postupka za zahtevanje naknade štete. Ukoliko upravni postupak

⁵⁶ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-104698%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-104698%22]})

nije dao rešenje, onda bi se zainteresovano lice moglo obratiti sudovima, gde bi u kratkom roku moglo doći do izvršne sudske odluke.⁵⁷ Sud je takođe ocenio i da su suština zahteva i visina naknade utvrđeni u svetlu sudske prakse ESLJP-a.

c) Slovačka

Slovačka je jedna od zemalja sa velikim brojem odluka ESLJP-a u vezi sa kršenjem prava na suđenje u razumnom roku. Do 2002. godine, zahtevi za naknadu štete u slučajevima odugovlačenja sudskih postupaka podnosili su se na osnovu Zakona o odgovornosti države. Ovaj zakon je u mnogim odlukama Evropskog suda za ljudska prava ocenjen kao neefikasan.⁵⁸ Međutim, nakon odluke *Kudla protiv Poljske* (br. 30210/96), Slovačka je 2002. godine preduzela ustavne izmene i dopunila član 127. Ustava, koji predviđa da će Ustavni sud odlučivati o žalbama fizičkih ili pravnih lica u vezi sa kršenjem njihovih osnovnih prava ili sloboda ili osnovnih ljudskih prava i sloboda predviđenih međunarodnim ugovorima koje je Slovačka Republika ratifikovala. Ustavni sud, kada utvrdi da je žalba osnovana, donosi odluku da su prava ili slobode lica povređena kao rezultat pravosnažne odluke, neke druge određene mere ili drugom intervencijom. On ukida takvu odluku, meru ili drugu intervenciju. Kada je utvrđena povreda posledica nečinjenja, Ustavni sud može organu koji je povredio prava ili slobode naložiti da preduzme potrebne radnje. Istovremeno, Ustavni sud može vratiti predmet nadležnom organu na dalje postupanje, naložiti nadležnom organu da se uzdrži od povrede osnovnih prava i sloboda ili, u zavisnosti od slučaja, naložiti onima koji su povredili utvrđena prava ili slobode da povrati stanje koje je postojalo pre povrede. U svojoj odluci po žalbi, Ustavni sud može dosuditi odgovarajuću novčanu naknadu licu čija su prava povređena.

Ove ustavne promene praćene su izmenama Zakona o Ustavnom sudu, koji u članovima 49-52 bliže sprovodi ustavne odredbe. Tačnije, prema članu 50(3), lice koje traži odgovarajuću finansijsku naknadu mora navesti iznos i objasniti razloge za takav zahtev. Član 56(3) predviđa da, kada se utvrdi povreda osnovnih prava ili sloboda, Ustavni sud može naložiti organu odgovornom za povredu da postupi u skladu sa relevantnim pravilima. Takođe može vratiti predmet nadležnom organu na dalje postupanje, zaustaviti nastavak povrede ili, u zavisnosti od slučaja, narediti vraćanje stanja pre povrede. Prema članu 56. stav 4. Ustavni sud može odobriti odgovarajuću novčanu naknadu za nematerijalnu štetu licu čija su prava ili slobode povređene. Članom 56. stav 5. propisano je da je organ koji je u konkretnom slučaju povredio prava lica dužan da isplati odštetu u roku od dva meseca od pravosnažnosti odluke Ustavnog suda.

U odluci *Andrašik i drugi protiv Slovačke* (br. 57984/00), ESLJP je ocenio da gore navedene izmene predstavljaju efikasni lek u smislu EKLJP-a. Sud je uveren da žalba iz člana 127. Ustava, zajedno sa relevantnim odredbama Zakona o Ustavnom sudu, predstavlja efikasan pravni lek

⁵⁷ U predmetu *Vokurka protiv Češke Republike*, br. 40552/02, ESLJP je ocenio češki sistem, koji je sličan bugarskom sistemu, kao efikasnim.

⁵⁸ Videti na primer odluke *J.K. protiv Slovačke*, br. 38794/97 i *Havala protiv Slovačke*, br. 47804/99.

kojim se može sprečiti nastavak navodne povrede prava na suđenje u razumnom roku i da obezbedi odgovarajuću naknadu štete za svaku učinjenu povredu.

d) Hrvatska

U predmetu *Horvat protiv Hrvatske*, br. 51585/99, ESLJP je utvrdio povredu prava na suđenje u razumnom roku. Takođe, hrvatski pravni okvir u pogledu efikasnih lekova za rešavanje kašnjenja u rešavanju predmeta smatran je neefikasnim. Tadašnji pravni okvir činio je član 59. stav 4. Zakona o USTAVNOM SUDU kojim je propisano da Ustavni sud, izuzetno, može razmatrati ustavnu žalbu i pre iscrpljivanja drugih raspoloživih pravnih lekova, ako je uveren da je osporeni akt ili nepostupanje u razumnom roku, ozbiljno krši ustavna prava i slobode stranke i da, ako ne postupi, stranka rizikuje ozbiljne i nepopravljive posledice.

ESLJP je utvrdio da se postupak u skladu sa članom 59. stav 4. Zakona o Ustavnom sudu smatra pokrenutim samo ako Ustavni sud, nakon prethodnog razmatranja žalbe, odluči da je prihvati. Dakle, iako se dotično lice moglo direktno žaliti Ustavnom sudu, formalno pokretanje postupka zavisilo je od presude Ustavnog suda. Dalje, da bi stranka mogla da podnese ustavnu žalbu shodno ovoj odredbi, moraju biti ispunjena dva kumulativna uslova. Prvo, ustavna prava podnosioca predstavke morala su biti ozbiljno povređena činjenicom da nijedna odluka nije doneta u razumnom roku i, drugo, morala je postojati opasnost od ozbiljnih i nepopravljivih posledica po podnosioca zahteva. Smatralo se da su ovi pojmovi preširoki i da ostavljaju prostor za nedosledno tumačenje, te shodno tome, stvarali su pravnu nesigurnost.

Nakon odluke *Horvat*, Hrvatski sabor usvojio je Zakon o izmenama i dopunama Zakona o Ustavnom sudu, kojim je dodat član 59.(a) koji je kasnije postao član 63. Zakona o Ustavnom sudu. Ovom odredbom utvrđeno je da Ustavni sud ispituje ustavnu tužbu i pre nego što su iscrpljena svi pravni lekovi u slučajevima kada nadležni sud nije u razumnom roku odlučio o tužbenom zahtevu u pogledu prava i obaveza podnosioca zahteva ili o krivičnoj prijavi protiv njega. Ako se ustavna žalba usvoji, Ustavni sud određuje rok u kome će nadležni sud odlučiti o meritumu. Ustavni sud će odlukom odrediti podnosiocu adekvatnu naknadu za utvrđenu povredu njegovih ustavnih prava. Naknada se isplaćuje iz državnog budžeta u roku od tri meseca od dana kada je stranka podnela zahtev za njenu isplatu.

U predmetu *Slaviček protiv Hrvatske*, br. 20862/02, ESLJP je uočio da je ova nova odredba uklonila prepreke koje su bile odlučujuće kada je Sud utvrdio da prethodni član 59(4) nije ispunio sve uslove da predstavlja efikasan pravni lek u vezi sa trajanjem postupaka. Prema ESLJP, formulacija člana 63. Zakona o Ustavnom sudu je jasna i pokazuje da je posebno osmišljena da se bavi pitanjem prekomernog odugovlačenja postupka pred lokalnim vlastima. Po novom zakonu, svako ko smatra da postupak za utvrđivanje njegovih građanskih prava i obaveza ili krivična prijava protiv njega nije okončana u razumnom roku, može izjaviti ustavnu žalbu. Ustavni sud mora da razmotri takvu žalbu i, ako oceni da je osnovana, mora da odredi rok za

meritorno odlučivanje o predmetu, kao i da dosudi naknadu za prekomerno odugovlačenje postupka. Sud ocenjuje da je ovaj pravni lek u skladu sa članom 13. EKLJP-a.

POGLAVLJE 2: NAMERE I CILJEVI

U poglavlju 1 definisan je glavni problem, njegovi uzroci i dejstva. Takođe su razrađene politike, relevantno zakonodavstvo, međunarodni standardi i iskustva drugih zemalja. Ovo poglavlje postavlja ciljeve koji se žele postići ovom politikom.

Strateški cilj ove politike je ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku i povećanje poverenja građana u pravdu.

Svrha ove politike je ostvarivanje građanskih prava, uključujući pravo na suđenje u razumnom roku kao što je zagantovano Ustavom Kosova i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

Figura 2: Relevantni ciljevi Vlade

Svrha politike	Naziv relevantnog planskog dokumenta (izvor)
2.2. Vladavina prava 2.2.1 Unapređenje integriteta pravosudnih institucija 2.2.2 Reforma sistema krivičnog, građanskog i upravnog pravosuđa	Program Vlade Republike Kosovo 2021-2025
3.1. Funkcionisanje sudstva Potreba za povećanjem profesionalizma i kompetentnosti 1 3.2. Krivična pravda 4.1. Jačanje sudskog i tužilačkog sistema 4.1.1. Povećanje odgovornosti sudskog i tužilačkog sistema 4.1.2. Povećanje efikasnosti sudskog i tužilačkog sistema 4.1.3. Povećanje profesionalizma i kompetentnosti sudskog i tužilačkog osoblja 4.2. Jačanje sistema krivične pravde 4.3. Jačanje pristupa pravdi	Nacionalna strategija za vladavinu prava 2021-2025
Sprovođenje prava na suđenje u razumnom roku	Prema ovom koncept dokumentu

Poglavlje 3: Opcije

U okviru ovog poglavlja, Koncept dokument tretira pet glavnih opcija u vezi sa ostvarivanjem građanskih prava, uključujući pravo na suđenje u razumnom roku:

- Opcija 1 – Bez ikakvih izmena, koja predviđa održavanje statusa quo;
- Opcija 2 – Unapređenje sprovođenja i izvršenja bez zakonskih izmena;
- Opcija 3 – Ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku kroz zakonske izmene;
- Opcija 4 – Ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku kroz unapređenje sprovođenja postojećeg zakonodavstva i novih zakonskih izmena;
- Opcija 5 – Ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku u Ustavnom sudu.

3.1. Opcija “nikakva izmena”

Ova opcija podrazumeva da se ne izvrši „nikakva izmena“ i nastavak postojećeg stanja, ne usvajajući novi pravni osnov za obezbeđivanje efikasnih pravnih lekova za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, a ni izgradnju sistema mera i mehanizama, da se na osnovu važećeg zakonodavstva poboljša efikasnost zaštite ovog prava. Kao takva, ova opcija ne može ostati kao alternativa, na osnovu brojnih problema i nedostataka u pogledu garantovanja prava na suđenje u razumnom roku i korišćenja efikasnih pravnih lekova, koji su takođe identifikovani u ovom koncept dokumentu.

Glavni problemi u vezi sa ovom opcijom se sastoje od:

- Nedostatak efikasnih pravnih lekova koji garantuju zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Postojeće zakonodavstvo Kosova ne predviđa nijedan efikasan pravni lek koji predviđa mogućnost zahteva za ubrzanje sudskog postupka, žalbe ili i zahteva za naknadu štete u slučajevima neopravdanog odugovlačenja sudskih postupaka.
- Nedostatak posebnih kriterijuma koji određuju prosečno trajanje (razumne rokove) za rešavanje predmeta (prema njihovoj oblasti i prirodi) u okviru sudskog i tužilačkog sistema. SSK (kao i Vrhovni sud) i KPK (kao i Glavni državni tužilac) ni u jednom od svojih dokumenata ili podzakonskih akata (smernice, pravilnici, administrativna uputstva, odluke, itd.) ne predviđaju posebne kriterijume za prosečno vreme (razumno vreme zasnovano na

objektivnim i merljivim kriterijumima) za rešavanje predmeta, a ne vode čak ni podatke po ovom standardu.

Zakonodavac na Kosovu usvojio je znatan broj zakona iz krivične, građanske i upravne oblasti, u kojima se opštim odredbama predviđa pravo na pravično suđenje i u razumnom roku, ali nijedan od ovih akata ne predviđa efikasne pravne lekove namenjene za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Ovaj nedostatak je izražen i u krivičnim predmetima, koji se kvalifikuju kao veoma osetljivi u pogledu sloboda i ljudskih prava, kao što su: predmeti u kojima je određena mera sudskog pritvora, gde su Zakonikom o krivičnom postupku predviđeni opšti kriterijumi za njeno određivanje i trajanje, ali ne postoji mehanizam za praćenje obrazloženja takvih odluka i efikasan sudski nadzor koji obezbeđuje da se primena ove mere dozvoli samo kao poslednje sredstvo (*ultima ratio*).

3.2. Opcija za poboljšanje sprovođenja i izvršenja bez zakonskih izmena

U okviru ove opcije razmatra se mogućnost poboljšanja postojećeg stanja kroz pravilno ispunjavanje postojećih zakonskih obaveza, čak i uz mogućnost budžetske podrške. U okviru ove opcije ne mogu se predvideti intervencije u podzakonskim aktima, kao što su sadašnji Pravilnici SSK-a i TSK-a.

U tom smislu, relevantne institucije koje mogu da preduzmu mere za poboljšanje sprovođenja i izvršenja bez zakonskih izmena, uključivale bi, ali se ne bi ograničavale na:

Ministarstvo pravde: Da preduzme radnje za promovisanje i jačanje upotrebe alterantivnih mehanizama za rešavanje sporova i slobodnih profesija.

SSK: Da uzme u obzir planiranje za povećanje broja sudija, stručnih saradnika i pravnih službenika, na osnovu detaljne analize stvarnih potreba, kao preduslov za vođenje predmeta bez odlaganja i poštovanje standarda za donošenje presuda u razumnom roku. To bi podrazumevalo i povećanje budžeta za sudstvo. Od suštinskog je značaja da Sudski savet Kosova planira da poveća broj sudija i pomoćnog osoblja tako da svaki sudija ima upravljiv broj predmeta/ gde radna norma ne bi uticala na prekoračenje rokova za donošenje meritorne odluke. Što se tiče broja sudija i stručnih saradnika, Sudski savet bi trebalo da uradi detaljnu analizu, gde bi broj novog osoblja bio opravdan u odnosu na potrebu rešavanja predmeta i garantovanje suđenja u razumnom roku, kao i troškove budžeta za njihovu regrutaciju. SSK treba odmah da preduzme mere kako bi se otklonio efekat ping-ponga kako bi Apelacioni sud, prema Zakoniku o krivičnom postupku, meritorno odlučio o predmetu i da predmete vrata na ponovno suđenje samo kada je potrebno. Ovaj aspekt treba rešiti pravnim mišljenjem Vrhovnog suda, kojim se utvrđuje obaveza posebnog obrazloženja odluka Apelacionog suda, u slučajevima vraćanja predmeta na ponovno suđenje, uz argumente da je to neophodno. Takođe, ovim pravnim mišljenjem treba utvrditi standard da Apelacioni sud pruži jasna obrazloženja i uputstva prvostepenom sudu.

Takođe, kao deo opcije 2, SSK preko svojih mehanizama mora da obezbedi da odlaganje svake sednice i razlozi za to odlaganje budu upisani u ISUP-u od strane svih sudija. Konkretno, periodični izveštaji predsednika sudova za SSK ističu broj odloženih sednica u odnosu na sve sednice u okviru suda, kao i razloge za njihovo odlaganje.

Vrhovni sud: u vršenju svojih ustavnih i zakonskih ovlašćenja, kao najviša sudska instanca na Kosovu, da donosi principijelne stavove, pravna mišljenja i posebna uputstva u vezi sa sprovođenjem principa suđenja u razumnom roku u svim sudovima Kosova. Na ovaj način bi Vrhovni sud razjasnio ustavne obaveze, one koje proizilaze iz EKLJP-a i prakse ESLJP-A, kao i drugih zakona na snazi (*iz krivične, građanske i upravne oblasti*) za sprovođenje standarda za suđenje u razumnom roku (*pismeno obrazloženje za odlaganje sednice u prvom i drugom stepenu, upotreba zakonskih rokova mora biti pismeno obrazložena, vraćanje na ponovno odlučivanje presuda osnovnih sudova samo kada je to neophodno, poučavanje krivičnih sudova da odluče o pravno imovinskom zahtevu itd.*).

Na poseban način, pravna mišljenja Vrhovnog suda treba da upućuju prioritarno sprovođenje alternativnih postupaka za okončanje sudskih predmeta, u svim slučajevima gde je to moguće prema zakonu na snazi. Takođe, Vrhovni sud treba da izdaje pravna mišljenja i principijelne stavove i u vezi sa poštovanjem zakonskih rokova utvrđenih zakonom.

TSK: Da izda pismena uputstva i opšte obavezujuće odluke za sve glavne tužioce i tužioce u cilju povećanja efikasnosti u okončanju predmeta u razumnim rokovima. Takođe, da vrši stalni nadzor nad primenom ovih standarda definisanih aktima koje usvaja, kako bi se preduzele mere da se procesne radnje sprovedu blagovremeno.

Akademija pravde: da izradi poseban program obuke za sudije i tužioce u vezi sa standardom suđenja u razumnom roku u krivičnim, građanskim i upravnim postupcima (*pozivajući se na najviše međunarodne standarde i dobre prakse drugih zemalja*). Takav program bi morao biti pripremljen na osnovu stručne ekspertize, na osnovu prakse ESLJP-a u odnosu na član 6. i 13. EKLJP-a. Pored principa sadržanih u Ustavu, zakonodavstvu, EKLJP-u, program mora predvideti i praktične mere u vezi sa sprovođenjem preduslova koji garantuju pravo na pravično suđenje u razumnom roku. Npr.: u okviru krivičnog postupka uputiti na glavne aspekte koji počinju u fazi istrage (obrazloženje trajanja istrage i u zakonskom roku). Takođe, potrebno je da Akademija pravde u saradnji sa SSK-om i TSK-om objavi priručnik i razne materijale o primeni standarda suđenja u razumnom roku.

Ustavni sud: Što se tiče primene opcije 2, bez zakonskih izmena, što bi značilo da ne nema efikasnih pravnih lekova predviđenih zakonom za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, onda još važniju ulogu ima nadležnost Ustavno Republike Kosovo. To iz razlog što sve dok ne postoji sudska zaštita prava na suđenje u razumnom roku, to bi u izvesnoj meri moglo biti dopunjeno praksom Ustavnog suda, koji će, pozivajući na član 31. stav 2. Ustava, garantovati zaštitu ovog prava, takođe s obzirom na član 13. EKLJP (za efikasne pravne lekove) u vezi sa članom 6. stav 1. Konvencije, takođe i na osnovu standarda koje potvrđuje ESLJP u mnogim slučajevima svojih praksa. To bi zahtevalo da Ustavni sud nastavi da prihvata zahteve stranaka u vezi sa suđenjem u razumnom roku, čak i bez iscrpljivanja svih faza sudskog postupka, sve dok ne postoje efikasni lekovi da se to pravo garantuje pred redovnim sudovima. Takvu praksu je 2018. godine argumentovao i narodni advokat, kroz Pravno mišljenje u svojstvu takozvanog prijatelja suda (*Amicus curiae*) za Ustavni sud (takođe razrađeno u ovom konceptu). Naravno, ni odluke Ustavnog suda koje bi potvrdile povredu prava na suđenje u razumnom roku, ne mogu

imati dejstva (npr. za ostvarivanje prava na naknadu štete) niti mogu biti adekvatna zamena za efikasne pravne lekove za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, koje bi bile propisane zakonom.

3.3. Opcija ostvarivanja prava na suđenje u razumnom roku kroz zakonske izmene

Moguća opcija u pogledu garantovanja prava na suđenje u razumnom roku je donošenje posebnog zakona u tu svrhu. To bi značilo i određivanje posebnih (efikasnih) pravnih lekova za zaštitu ovog prava.

Takav zakon bi se zasnivao na principima Ustava Republike Kosovo, gde je pravo na pravično suđenje u razumnom roku utvrđeno kao osnovno ljudsko pravo i sloboda, izraženo u ustavnoj garanciji da „*Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku...*“ (član 31 [*Pravo na pravično i nepristrasno suđenje*], stav 2). Takođe, to bi bilo u skladu sa zahtevima člana 6 (1) EKLJP i člana 13. za efikasne pravne lekove, koji su prema članu 22. Ustava direktno primenljivi u pravnom poretku Kosova.

Usvajanje novog zakona predviđa mogućnost efikasnih pravnih lekova u vezi sa zaštitom prava na suđenje u razumnom i očekivanom roku za stranke, sastojao bi se od pravnog osnova za: podnošenje zahteva za ubrzanje postupka; kao i mogućnost podnošenja tužbe za naknadu štete.

U ovom slučaju, zahtev za ubrzanje postupka stranke mogu podneti u toku postupka do njegovog okončanja, dok se tužba radi naknade štete može pokrenuti po okončanju postupka po zahtevu za ubrzanje postupka, u kome je utvrđeno da je u postupku bilo neopravdanih odugovlačenja. Ovaj zakon bi utvrdio i glavna pravila po kojima bi se odredio razumni rok, dakle kriterijumi koje će sud uzeti u obzir prilikom odlučivanja u predmetu, a koji uključuju: složenost predmeta, ponašanje stranaka, radnje suda i drugih državnih organa koji su uključeni u proces, i važnost predmeta za lica koja navode povredu.

Novim zakonom, pored efikasnih pravnih lekova, moraju se utvrditi i nadležni organi koji odlučuju u vezi sa ovim pravnim lekovima. U tom smislu:

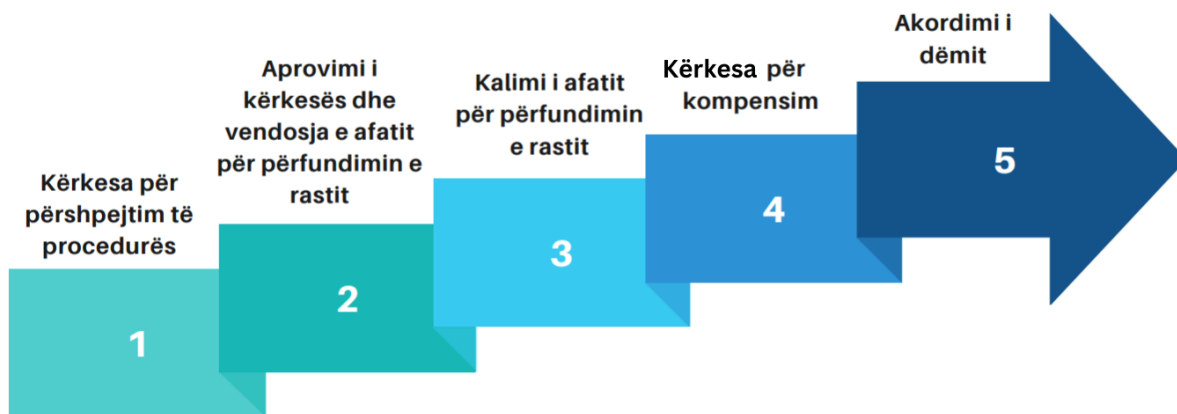
- a) O zahtevu za ubrzanje postupka odlučuje predsednik suda pred kojim se vodi sudski postupak. Što se tiče zahteva, takođe se utvrđuje rok za davanje odgovora (npr. 60 dana). Odluka mora biti dobro obrazložena i na nju se može uložiti žalba predsedniku višeg suda. Na odluku po zahtevu za ubrzanje postupka, kod predsednika Vrhovnog suda žalba nije dozvoljena.

a) Tužba za naknadu štete podnosi se nadležnom sudu po zakonskoj nadležnosti sudova. Zakonom se mora odrediti rok u kome se može podneti tužba za naknadu štete nakon donošenja odluke o ubrzanju postupka, kao i rok u kome se mora odlučivati o tužbi za naknadu štete. U pogledu žalbi na odluke nadležnog suda o tužbi za naknadu štete, važe pravila za pravo na žalbu višem sudu.

U vizuelnom obliku, postupak zahteva za ubrzanje postupka i podnošenja tužbe za naknadu štete bi izgledao ovako:

Što se tiče krivičnog postupka, deo njega je faza istrage i podizanja optužnice koju sprovodi Državni tužilac (koji je po zakonodavstvu Kosova nadležan za istragu krivičnih predmeta), stoga, zahtev za ubrzanje postupka, žalbe i zahtevi za naknadu štete treba priznati kao pravo stranaka i za ovu fazu krivičnog postupka. Takva praksa je poznata i u sistemu drugih evropskih zemalja (kao npr.: Belgija (gde zahtev može podneti ne samo okrivljeni već i državni tužilac), Bugarska, Danska, Portugal, gde svaka strana može podneti zahtev i u vezi sa postupkom pred tužilaštvom, za ubrzanje postupka⁵⁹).

Gore navedeni mehanizmi, koji bi bili utvrđeni novim zakonom, primenjuju se na sve sudske postupke.⁶⁰ Novim zakonom o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku trebalo bi da se utvrde opšti rokovi za rešavanje krivičnih, građanskih i upravnih predmeta, kao i opšta načela u ovom pravcu. S druge strane, zakon bi takođe predvideo obavezu SSK-a i TSK-a za usvajanje relevantnih pravilnika za određivanje tačnih kriterijuma o razumnom (prosečnom) roku za rešavanje predmeta, u zavisnosti od njihove prirode, kao i mehanizme za vrednovanje radnog učinka sudija i tužilaca u tu svrhu.

59 Za više o ovom aspektu, videti takođe Izveštaj Venecijanske komisije (IZVEŠTAJ O EFIKASNOSTI NACIONALNIH PRAVNIH LEKOVA U POGLEDU PREKOMERNOJ DUŽINI POSTUPKA (Koji je usvojila Venecijanska komisija na svojoj 69. plenarnoj sednici (Venecija, 15-16.) decembra 2006. 81-86.

⁶⁰ Štaviše, ovaj standard je pojašnjen i praksom ESLJP, u smislu da pravni lekovi za ovu svrhu ne mogu biti isključivi za određeni postupak (za više informacija vidi i: Gast i Popp protiv Nemačke, 2005), već, sve radnje na osnovu ustava i zakona u cilju ubrzanja postupka, naknade štete ili čak primene disciplinskih mera prema sudijama, može se koristiti za navodne povrede razumnog trajanja postupka u krivičnim predmetima, kao i u postupcima u vezi drugim predmetima (građanskim, upravnim). Videti Izveštaj Venecijanske komisije, *Ibid*.

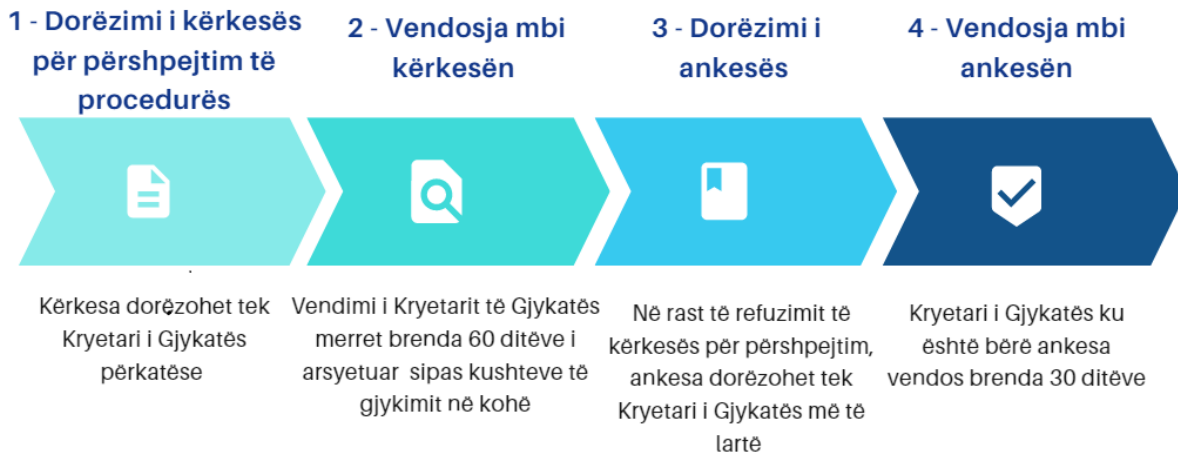
3.4. Opcija ostvarivanja prava na suđenje u razumnom roku kroz poboljšanu primenu postojećeg zakonodavstva i nove zakonske izmene

Moguća opcija za rešavanje problema koji je razrađen u ovom konceptu je kombinacija mera predviđenih Opcijom 2 i zakonskim izmena opisanih u Opciji 3.

Shodno tome, prema opciji 2, uključene su mere za poboljšanje postojećeg stanja kroz pravilno ispunjavanje postojećih zakonskih obaveza, čak i uz mogućnost budžetske podrške. Ove mere se preduzimaju od strane institucije kao što su: SSK, Glavni državni tužilac, Vrhovni sud, Pravna akademija. Izuzetno, opcija 2 ne obuhvata samo meru koja je predviđena za Ustavni sud, koji ne mora da nastavi sa rešavanjem žalbi u vezi sa povredom prava na suđenje u razumnom roku, jer će ova mera biti zamenjena delom novih zakonskih izmena, koja će se izvršiti kroz dva nova pravna leka (zahtev za ubrzanje postupka i zahtev za naknadu štete).

Međutim, sve mere i radnje predviđene opcijom 3 takođe važiće takođe i za ovu opciju. Shodno tome, predviđeno je donošenje novog zakona za ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku. Novim zakonom biće obezbeđen pravni osnov za dva efikasna pravna leka: Zahtev za ubrzanje postupka i tužba za naknadu štete. U ovom slučaju, zahtev za ubrzanje postupka stranke mogu podneti u toku postupka do njegovog okončanja, dok se tužba za naknadu štete može pokrenuti po okončanju postupka po zahtevu za ubrzanje postupka u kome je utvrđeno da je u postupku bilo neopravdanih odugovlačenja. Ovim zakonom će se utvrditi i osnovna pravila na osnovu kojih će se odrediti razumni rok, odnosno kriterijumi koje će sud uzeti u obzir prilikom odlučivanja u predmetu, a to su: složenost predmeta, ponašanje stranaka, radnje suda i drugih državnih organa koji su uključeni u proces i važnost predmeta za lica koja navode povredu. Zakonom će biti definisani i nadležni organi koji odlučuju o ovim pravnim lekovima. U tom smislu:

- b)* O zahtevu za ubrzanje postupka odlučuje predsednik suda pred kojim se vodi sudski postupak. Što se tiče zahteva, takođe se utvrđuje rok za davanje odgovora (npr. 60 dana). Odluka mora biti dobro obrazložena i na nju se može uložiti žalba predsedniku višeg suda. Na odluku po zahtevu za ubrzanje postupka, kod predsednika Vrhovnog suda žalba nije dozvoljena.

c) Tužba za naknadu štete podnosi se nadležnom sudu po zakonskoj nadležnosti sudova. Zakonom se mora odrediti rok u kome se može podneti tužba za naknadu štete nakon donošenja odluke o ubrzanju postupka, kao i rok u kome se mora odlučivati o tužbi za naknadu štete. U pogledu žalbi na odluke nadležnog suda o tužbi za naknadu štete, važe pravila za pravo na žalbu višem sudu.

3.5. Opcija ostvarivanja prava na suđenje u razumnom roku pred Ustavnim sudom

Važeća opcija za ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku je takođe i ostvarivanje ovog prava preko Ustavnog suda. Kao što je objašnjeno u ovom koncept dokumentu, Ustavni sud već ima presedan slučajeva u kojima je odlučivao o suđenju u razumnom roku. Pošto takva mogućnost već postoji, ova opcija bi omogućila da Ustavni sud dobije takvu nadležnost, takođe i izričito zakonom. To se može uraditi izmenama postojećeg Zakona o Ustavnom sudu.

Prvobitno, osnovna načela funkcionisanja i organizacije Ustavnog suda uređena su Ustavom. Poglavlje VIII predviđa opšta načela, nadležnost i ovlašćena lica, sastav i mandat, organizaciju, pravno dejstvo odluka i druga bitna pitanja rada Suda. U članu 113. navedeni su slučajevi i ovlašćene strane o kojima Sud odlučuje. Međutim, u stavu 10. istog člana utvrđeno je da se dodatna jurisdikcija može regulisati zakonom.

Zakonom o Ustavnom sudu, tačnije u Poglavlju III, regulisani su posebni postupci koji se odnose na postupke definisane članom 113. Ustava. Dakle, na osnovu ove opcije, ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku može se izvršiti kroz izmenu zakona o Ustavnom sudu, u koji će biti uveden novi poseban postupak. Tačnije, posle člana 54. Zakona o Ustavnom sudu, dodali bi se novi članovi koji bi regulisali postupak podnošenja zahteva za naknadu štete od strane pojedinaca u vezi sa navodom za povredu prava na suđenje u razumnom roku. Izmenama se obuhvataju i rokovi u kojima Sud odlučuje, koji, kao i u drugim postupcima pred ovim sudom, može biti 60 dana. Takođe, razjasnilo bi se kako u ovom posebnom postupku neće važiti obaveza iscrpljivanja svih pravnih lekova od strane pojedinaca, dakle, zahtev za naknadu štete podneti u toku sudskog postupka kada stranka navodi da suđenje nije vođeno u razumnom roku.

Ostali deo u vezi sa postupcima za zahtevanje ovog prava uređuje se posebnim zakonom za suđenje u razumnom roku. Ovim zakonom će se definisati osnovna pravila na osnovu kojih će se odrediti razumni rok, odnosno kriterijumi koje će sud uzeti u obzir prilikom odlučivanja u predmetu, a koji uključuju: složenost predmeta, ponašanje stranaka, postupanje stranaka, radnje suda i drugih državnih organa koji su uključeni u proces i značaj predmeta za lica koja navode povredu. Zakon sadrži i granice vrednosti naknade štete u slučaju da sud utvrdi povredu suđenja u razumnom roku. Zakonom će biti razjašnjen postupak da se pred Ustavnim sudom podnosi zahtev za naknadu štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, i da Ustavni sud ima nadležnost da ukoliko utvrdi povredu ovog prava, da stranci dodeli i novčanu naknadu na osnovu zakona. Treba istaći da bi ova opcija u značajnoj meri uticala na povećanje obima posla u Ustavnom sudu.

Poglavlje 4: Identifikacija i procena budućih uticaja

Tabela u nastavku predstavlja najvažnije uticaje koji su identifikovani u ovoj fazi u vezi sa ovom politikom. Prilozi 1. do 4. predstavljaju procenu svih uticaja u skladu sa sredstvima za identifikaciju ekonomskih, socijalnih, ekoloških uticaja i uticaja na osnovna prava.

Figura 3: Najvažniji uticaji identifikovani za kategoriju uticaja

Kategorije uticaja	Relevantni identifikovani uticaji
Ekonomski uticaji	Povećanje efikasnosti i brže obrade predmeta, a posebno građanskih, pozitivno će uticati na poboljšanje uslova za poslovanje postojećih preduzeća, kao i na privlačenje stranih investicija. Poboljšanje

	<p>pristupa pravdi će povećati pravnu sigurnost za preduzeća i takođe će uticati na privlačenje stranih direktnih investicija, koje će imati direktan uticaj na ekonomski razvoj Republike Kosovo.</p>
Socijalni uticaji	<p>Trajanje postupka ostaje jedno od najkritičnijih i najsloženijih pitanja u sektoru vladavine prava. To direktno utiče na pravo na suđenje u razumnom roku, kako je definisano Ustavom i EKLJP-om. Prema nalazima iz procesa nadgledanja od strane međunarodnih i domaćih organizacija, poverenje građana u pravosudni sistem i dalje je na niskom nivou. Kontinuirano odugovlačenje postupaka, posebno onih građanske prirode, ključni je faktor za podrivanje poverenja građana u pravosudni sistem. Štaviše, strankama nedostaje efikasan pravni lek za ubrzanje postupaka, u slučaju značajnog kašnjenja u rešavanju njihovih predmeta, kao i mogućnost naknade za takva kašnjenja. Donošenje zakonske regulative za suđenje u razumnom roku, koje predviđa efikasne pravne lekove i stvaranje i jačanje mehanizama za poštovanje člana 6. Evropske konvencije, poboljšaće pristup pravdi građana, efikasnost i odgovornost sudskog i tužilačkog sistema i kao rezultat toga, doprineće vraćanju poverenja građana u pravosudni sistem i poštovanju prava stranke na suđenje u razumnom roku.</p>
Uticaji na životnu sredinu	<p>Predmeti koji se odnose na zaštitu životne sredine rešavaće se efikasnije i blagovremeno.</p>
Uticaji na osnovna prava	<p>Pravo na suđenje u razumnom roku je osnovno ljudsko procesno pravo zagarantovano Ustavom Kosova i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Države imaju opštu obavezu da reše probleme na koje se protežu utvrđena kršenja i da obezbede da nacionalni pravni lekovi budu efikasni u zakonu i praksi. Nedostatak ovih efikasnih pravnih lekova predstavlja neispunjavanje jedne od ustavnih garancija (član 31. stav 2.), kao i zahteva iz člana 13. EKLJP za efikasne pravne lekove.</p> <p>Usvajanje posebnog zakona o suđenju u razumnom roku i stvaranje mehanizama za pažljivo praćenje sudskih predmeta garantovalo bi poštovanje prava stranke na suđenje u razumnom roku. To bi značilo i utvrđivanje posebnih (efikasnih) pravnih lekova za zaštitu ovog prava.</p>

Rodni uticaj	Intervencije predložene u okviru gore navedenih opcija podjednako i adekvatno proizvode rezultate i za muškarce i za žene.
Uticaji društvene jednakosti	Ne predviđa se da će imati direktan uticaj na društvenu jednakost.
Uticaj na mlade ljude	Ne predviđa se da će imati direktan uticaj na mlade.
Uticaji na administrativno opterećenje	Ne predviđa se da će to imati direktan uticaj na administrativno opterećenje.
Uticaji na MSP-e	Ne predviđa se da će imati direktan uticaj na MSP-e

4.1: Izazovi u prikupljanju podataka

Radna grupa za izradu ovog koncept dokumenta sastoji se od različitih relevantnih aktera kako unutar institucija Kosova tako i u inostranstvu. Kao rezultat toga, nisu naišli nikakvi izazovi u prikupljanju podataka potrebnih za obavljanje analiza u ovom koncept dokumentu.

POGLAVLJE 5: KOMUNIKACIJA I KONSULTACIJA

Ministarstvo pravde je formiranjem radne grupe za izradu ovog koncept dokumenta, u radnu grupu uključilo glavne aktere zainteresovane za proces koji su imali priliku da direktno doprinesu izradi i analizi ovog dokumenta.

Nakon završetka izrade prvog nacrtu Koncept dokumenta, prosleđen je na preliminarne konsultacije i javne konsultacije za sve institucije, organizacije i druge partnere koji nisu imali priliku da budu deo njihove grupe, a ovo je bila dobra platforma da pruže njihov doprinos da bi dodatno dopunile analize koje su urađene. Konačno, planirano je razvijanje komunikacionih aktivnosti ove nove politike, u skladu sa preporučenom opcijom.

Figura 4: Sažetak komunikacijskih i konsultativnih aktivnosti sprovedenih za konceptni dokument

Proces konsultacija ima za cilj:

- Konsultacije zainteresovanih strana o sadržaju Koncept dokumenta, a posebno o razmatranim opcijama i njihovom procenjenom uticaju.

Glavni cilj	Ciljna grupa	Aktivnost	Komunikacija/obaveštenje	Indikativni rok	Potreban budžet	Odgovorno lice
Prethodne pismene konsultacije	Radna grupa	Unutrašnja konsultacija	Putem imejla	13.04.2022-20.04.2022	/	Albulena Uka/MP
Prethodna konsultacija	Institucije Republike Kosovo	Slanje koncept dokumenta relevantnim institucijama	Putem imejla		/	Ruzhdi Osmani/DEIKP /MP
Javna pismena konsultacija	Sve zainteresovane strane	Objavljivanje koncept dokumenta na portalu za javne konsultacije	Preko portala za konsultacije		/	Albulena Uka/MP

Poglavlje 6: Poređenje opcija

Kako bi se rešili problemi analizirani u ovom koncept dokumentu, predloženo je pet konkretnih opcija, od kojih svaka predviđa različite modalitete sprovođenja. U ovom odeljku, oni će biti upoređeni jedni sa drugima, koristeći višekriterijumsku analizu. Ova metodologija uzima u obzir kriterijume: efikasnost, efektivnost, etiku i troškove. U početku, da bi se razumelo koliko su efikasne različite opcije, na osnovu razvijenih opcija, urađena je kalkulacija troškova svake opcije, uzimajući u obzir kategorije rashoda za godine 2023-2026 sprovođenja Koncept dokumenta.

U početku, Opcija 1, koja ne predviđa preduzimanje bilo kakve radnje ili zakonske izmene, ali koja se sastoji u tome da se nastavi sa postojećim stanjem, ne predstavlja rešenje problema u

pogledu standarda suđenja u razumnom roku i mogućnosti efikasnih pravnih lekova za zaštitu ovog prava. Naprotiv, održavanje postojećeg stanja bez ikakvih promena znači nastavak posledica, kao što su: Ustavna i zakonska prava građana Kosova u pogledu pristupa pravdi i efikasnih pravnih lekova neće se poštovati u skladu sa Ustavom, sudskom praksom ESLJP-om i duhom EKLJP-a, koji su direktno primenljivi na Kosovu, kao i sa relevantnim *acquisom* EU-a. Dakle, primenom ove opcije nastaviće se sa kršenjem principa suđenja u razumnom roku. Takođe, ova opcija će izazvati smanjenje poverenja građana u pravosudni sistem. Međutim, treba napomenuti da je jedina prednost sprovođenja ove opcije to što ne bi bilo dodatnih troškova.

Takođe, opcija 2, koja predviđa preduzimanje mera za poboljšanje i sprovođenje postojećeg zakonodavstva bez zakonskih izmena, ne može rezultirati potpunim rešenjem problema. Mada ova opcija predlaže intervenisanje u trenutnoj situaciji, ona je ograničena jer ova opcija ne predviđa izmene pravne prirode. Opcija 2 bi povećala efikasnost primene standarda za suđenje u razumnom roku, ali bi to zavisilo od efikasnosti mera koje treba da preduzmu organi pravosudnog sistema i mehanizama koji bi se u tu svrhu uspostavili. Ako se ne stvori poseban pravni osnov, ispunjavanje ovog standarda bi se zasnivalo na integritetu i odgovornosti sudija i tužilaca u ispunjavanju svojih dužnosti, dubinskom poznavanju EKLJP-a i standarda ESLJP-a, pri čemu se pored osnovne sprema, potrebno je imati posebnu obuku za ovu svrhu. S druge strane, ova opcija ne bi predstavljala potpuno rešenje problema, posebno u vezi sa efikasnim pravnim lekovima za sudsku zaštitu prava na pravično suđenje (koji bi se mogli stvoriti zakonom). Kao korist, mogla bi se računati činjenica da ne bi bilo velikih budžetskih troškova kao rezultat sprovođenja ove opcije.

Opcija 3, koja se sastoji od donošenja posebnog zakona za ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku, odnosi se i na činjenici da bi se u jednom aktu adresirala većina efikasnih mera i lekova za garantovanje suđenja u razumnom roku, za sve sudske postupke (krivične, građanske i upravne). Pored toga, utvrđivanje efikasnih pravnih lekova posebnim zakonom, koji bi omogućili strankama da podnesu zahtev za ubrzanje postupka i tužbu za naknadu štete predsednicima odgovarajućih sudova, uz mogućnost podnošenja žalbe višestepenom sudu, čime bi se ojačala i mogućnost efikasne zaštite prava na suđenje u razumnom roku. Usvajanje novog zakona u tu svrhu značilo bi da pravni sistem Kosova sadrži posebne mehanizme, koji bi građanima pružili dodatne garancije da ostvare svoje pravo na suđenje u razumnom roku, s tim što su na raspolaganju i posebni pravni lekovi. Po ovom osnovu, treba naglasiti da obezbeđivanje efikasnih pravnih lekova podnošenja žalbe, u smislu člana 13. EKLJP, u slučaju Kosova, nosi sa sobom i specifičnost da država Kosovo nije članica Saveta Evrope, dakle nije strana EKLJP-a i još uvek nema nijednog predmeta koji je rešen u ESLJP-i, a koji bi procenio nivo garancije za pravo na suđenje u razumnom roku od strane pravosudnog sistema na Kosovu, u smislu člana 6. stav 1. EKLJP. Ovo naravno čini neophodnijim preduzimanje obimnih mera u ovom pravcu, uključujući i donošenje posebnog pravnog osnova za sudsku zaštitu ovog prava, kroz stvaranje adekvatnih pravnih lekova. Prednost ove opcije je što bi se kroz nju stvorio pravni osnov za efektivno ostvarivanje ovog prava. Međutim, kao nedostatak ove opcije, mogao bi se smatrati

budžetski trošak koji bi potencijalno mogao da postane teret države za naknadu štete svih strana za koje je potvrđeno da im je povređeno pravo na suđenje u razumnom roku.

Opcija 4 – Osnovna prednost ove opcije sastoji se u rešavanju problema odugovlačenja sudskih postupaka sa više aspekata, uključujući primenu postojećeg zakonodavstva, kao i nove zakonske izmene. Kroz primenu postojećeg zakonodavstva, predviđena je veća finansijska podrška u realizaciji predviđenih mera za relevantne institucije kao što su SSK, TSK, Vrhovni sud, Pravna akademija i Ustavni sud. Međutim, kroz zakonske izmene, odnosno usvajanjem novog zakona, predviđena je mogućnost i pravni lek za zahtevanje i ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku u sistemu redovnih sudova, odnosno pred predsednicima odgovarajućih sudova, i podnošenje žalbe predsednicima višestepenih sudova. Ovi pravni lekovi bi omogućili strankama u sudskom postupku da zatraže ubrzanje postupka i naknadu štete prouzrokovane odugovlačenjem sudskog procesa. Međutim, kao nedostatak ove opcije može se smatrati trošak koji ona nosi kao opciju sa najvećim troškovima zbog velikog broja mera koje sadrži. Ovom trošku se potencijalno dodaje i broj zahteva za naknadu štete od strana, za koje je potvrđeno da im je povređeno pravo na suđenje u razumnom roku.

Opcija 5, koja predviđa ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku preko Ustavnog suda. Prema ovoj opciji izvršiće se i izmena važećeg zakona o Ustavnom sudu u kome će Ustavnom sudu biti dodeljena dodatna jurisdikcija. Na osnovu ove opcije, ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku može se vršiti kroz izmenu zakona o Ustavnom sudu, u kojoj će biti uveden novi poseban postupak za postupak podnošenja zahteva za naknadu štete od strana pojedinaca u vezi sa navodom za povredu prava na suđenje u razumnom roku. Ostali deo u vezi sa postupcima za traženje ovog prava regulisao bi se posebnim zakonom za suđenje u razumnom roku. Ovim zakonom biće utvrđena osnovna pravila na osnovu kojih će biti određen razumni rok, dakle kriterijumi koje će sud uzimati u obzir prilikom odlučivanja u predmetu. Kao takva, ova opcija ima prednosti jer će stvoriti put za ostvarivanje prava koje je već priznato, ali bi se, uz potvrđivanje povrede prava, Ustavnom sudu dodao i deo dosuđivanja štete. Prednost opcije 5 je činjenica da će postupak za stranke biti jednostavan i efikasan. Međutim, nedostatkom ove opcije smatra se činjenica da bi Ustavni sud mogao biti preopterećen zahtevima u veoma brzom periodu i samim tim bi efikasnost ovog suda opala, pa ne bi bilo moguće odlučivati o zahtevima za ostvarivanje prava u razumnom roku i naknadu štete. Takođe, slično kao i kod dve prethodne opcije, nedostatkom ove opcije može se smatrati dodatni trošak koji potencijalno može postati teret za državu, pružanjem mogućnosti za naknadu štete strankama, kojima je povređeno pravo na suđenje u razumnom roku.

6.1. Planovi sprovođenja za različite opcije

Figura 5: Plan sprovođenja za Opciju 2

Ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku								Očekivani trošak
Sprovođenja prava na suđenje u razumnom roku								
Ishod, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odjeljenje								
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odjeljenje	
Ishod 1.1 Pravo na suđenje u razumnom roku koje sprovodi sudstvo	Aktivnost 1.1.1 – Povećanje budžeta za sudstvo	x					Skupština	
	Aktivnost 1.1.2 - Izrada plana i detaljne analize za planiranje povećanja broja sudija, stručnih saradnika, pravnih službenika i infrastrukture IT-a	x					SSK	

	Aktivnost 1.1.3 - Usvajanje Uputstva o otklanjanju "ping-pong" efekta u sudovima	x					SSK	
	Aktivnost 1.1.4 - Izrada posebnog Uputstva o primeni principa suđenja u razumnom roku u svim sudovima na Kosovu	x					Vrhovni sud	
	Aktivnost 1.1.5 - Izdavanje 2 pravna mišljenja od strane Vrhovnog suda u vezi sa poštovanje m standarda za suđenje u razumnom roku	x					Vrhovni sud	

	Aktivnost 1.1.6 - Izrada i usvajanje Uputstva za registraciju odlaganja i obrazloženj e za svaku sednicu u ISUP	x						SSK	
	Aktivnost 1.1.7 - Izrada periodičnih izveštaja predsednika sudova koji sadrže podatke o broju odloženih sednica i obrazloženj e	x						SSK	
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.		Odgovo rna instituci ja/odelje nje	

Ishod 1.2 Pravo na suđenje u razumnom roku koje sprovodi tužilaštvo	Aktivnost 1.2.1 - Izrada posebnog Uputstva o primeni principa suđenja u razumnom roku u fazi istrage i podizanja optužnice	x					TSK, glavni državni tužilac	
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odeljenje	
Ishod 1.3 Obuka sudija za suđenje u razumnom roku	Aktivnost 1.3.1 - Izrada posebnog programa obuke za sudije u pogledu standarda suđenja u razumnom roku, takođe pozivajući se na najviše međunarodne standarde i	x					AP, SSK	

	dobre prakse drugih zemalja							
	Aktivnost 1.3.2 - Održavanje 5 obuka u Akademiji pravde za sudije u vezi sa poštovanjem standarda za suđenje u razumnom roku	x					AP	

Figura 6: Plan sprovođenja za Opciju 3

Ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku	Očekivani trošak
Sprovođenja prava na suđenje u razumnom roku	
Ishod, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odjeljenje	

Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odeljenje	
Ishod 1.1 Usvojeno zakonodavstvo o pravu na suđenje u razumnom roku	Aktivnost 1.1.1 - Izrada zakona za suđenje u razumnom roku	x					MP	
	Aktivnost 1.1.2 – Konsultacije zakona za suđenje u razumnom roku	x					MP	
	Aktivnost 1.1.3 – Prosleđivanje Zakona o suđenju u razumnom roku na usvajanje	x					MP	
	Aktivnost 1.1.4 – Usvajanje Zakona o suđenju u razumnom roku	x					Skupština	
	Aktivnost 1.1.5 - Usvajanje podzakonskog akta od strane SSK-a kojim se utvrđuje prosečno vreme (sa objektivnim i merljivim kriterijumima) za rešavanje predmeta, u zavisnosti od	x						SSK

	njihove vrste i prirode							
--	-------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Figura 10: Plan sprovođenja za opciju 4

Ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku								Očekivani trošak
Sprovođenja prava na suđenje u razumnom roku								
Ishod, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odeljenje								
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odeljenje	
Ishod 1.1 Usvajanje podzakonskog akta od strane SSK kojim se utvrđuje prosečno vreme (sa objektivnim i merljivim	Aktivnost 1.1.1 - Povećanje budžeta za sudstvo	x					Skupština	
	Aktivnost 1.1.2 - Izrada plana i detaljne analize za planiranje povećanja broja sudija, stručnih saradnika, pravnih službenika i infrastrukture IT-a	x					SSK	
	Aktivnost 1.1.3 - Usvajanje Uputstva o otklanjanju "ping-pong" efekta u	x					SSK	

	sudovima						
	Aktivnost 1.1.4 - Izrada posebnog Uputstva o primeni principa suđenja u razumnom roku u svim sudovima na Kosovu	x					Vrhovni sud
	Aktivnost 1.1.5 - Izdavanje 2 pravna mišljenja od strane Vrhovnog suda u vezi sa poštovanjem standarda za suđenje u razumnom roku	x					Vrhovni sud
	Aktivnost 1.1.6 - Izrada i usvajanje Uputstva za registraciju odlaganja i obrazloženje za svaku sednicu u ISUP	x					SSK
	Aktivnost 1.1.7 - Izrada periodičnih izveštaja predsednika sudova koji sadrže podatke o broju	x					SSK

	odloženih sednica i obrazloženje							
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odeljenje	
Ishod 1.2 Pravo na suđenje u razumnom roku koje	Aktivnost 1.2.1 - Izrada posebnog Uputstva o primeni principa suđenja u razumnom roku u fazi istrage i podizanja optužnice	x					TSK, Glavni državni tužilac	
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odeljenje	
Ishod 1.3 Obuka sudija za suđenje u razumnom roku	Aktivnost 1.3.1 - Izrada posebnog programa obuke za sudije u pogledu standarda suđenja u razumnom roku, takođe pozivajući se na najviše međunarodne standarde i dobre prakse drugih zemalja	x					AP, SSK	
	Aktivnost 1.3.2 - Održavanje 5 obuka u Pravnoj akademiji za sudije u vezi sa	x					AP	

	poštovanjem standarda za suđenje u razumnom roku							
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odeljenje	
Ishod 1.2 Usvojeno zakonodavstvo o pravu na suđenje u razumnom roku	Aktivnost 1.2.1 - Izrada zakona za suđenje u razumnom roku	x					MP	
	Aktivnost 1.2.2 – Konsultacija zakona o suđenju u razumnom roku	x					MP	
	Aktivnost 1.2.3 - Prosleđivanje zakona o suđenju u razumnom roku na usvajanje	x					MP	
	Aktivnost 1.2.4 – Usvajanje Zakona o suđenju u razumnom roku	x					Skupština	
	Aktivnost 1.2.5 - Usvajanje podzakonskog akta od strane SSK-a kojim se utvrđuje prosečno vreme	x					SSK	

(sa objektivnim i merljivim kriterijumima) za rešavanje predmeta, u zavisnosti od njihove vrste i prirode								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

Figura 10: Plan sprovođenja za Opciju 5

Ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku								Očekivani trošak
Sprovođenja prava na suđenje u razumnom roku								
Ishod, aktivnosti, godina i odgovorna organizacija/odeljenje								
Ishod	Aktivnost	1 god.	2 god.	3 god.	4 god.	5 god.	Odgovorna institucija/odeljenje	
Ishod 1.1 Pravo na suđenje u razumnom roku sprovedeno u	Aktivnost 1.1.1 - Izrada zakona o izmenama i dopunama Zakona o Ustavnom sudu	x					MP	
	Aktivnost 1.1.2 - Konsultacije Zakona o izmenama i dopunama Zakona o Ustavnom sudu	x					MP	

	Aktivnost 1.1.3 - Prosleđivanje Zakona o izmenama i dopunama Zakona o Ustavnom sudu na usvajanje	x					MP	
	Aktivnost 1.1.4 - Usvajanje Zakona o izmenama i dopunama Zakona o Ustavnom sudu	x					Skupština	
Ishod 1.2 Usvojeno zakonodavstvo o pravu na suđenje u razumnom roku	Aktivnost 1.2.1 - Izrada zakona za suđenje u razumnom roku	x					MP	
	Aktivnost 1.2.2 – Konsultacija zakona za suđenje u razumnom roku	x					MP	
	Aktivnost 1.2.3 - Prosleđivanje zakona o suđenju u razumnom roku na usvajanje	x					MP	
	Aktivnost 1.2.4 – Usvajanje Zakona o suđenju u razumnom roku	x					Skupština	
	Aktivnost 1.2.5 - Usvojen podzakonski akt SSK-a koji određuje prosečno vreme (sa objektivnim i merljivim kriterijumima) za rešavanje predmeta u zavisnosti od njihove vrste i prirode.	x					SSK	

Poglavlje 6.2: Tabela poređenja sa sve tri opcije

Što se tiče očekivanih troškova, procena finansijskog uticaja je takođe priložena koncept dokumentu.

Figura 7: Poređenje opcija

Sredstvo za poređenje:									
Relevantni pozitivni uticaji	Opcija 1: Nikakva izmena			Opcija 2: Pобоljšanje sprovođenja i izvršenja			Opcija 3:		
Relevantni negativni uticaji									
Relevantni troškovi									
Procena	Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 1	Viti 2	Viti 3	Viti 1	Viti 2	Viti 3

očekivanog uticaja na budžet										
Zaključak										

Poglavlje 7: Zaključci i naredni koraci

Na osnovu analiza izvršenih u ovom koncept dokumentu i uzimajući u obzir upoređivanje razmatranih opcija, u cilju otklanjanja identifikovanih problema i ostvarivanja postavljenih ciljeva, Vladi se preporučuje da odobri Opciju 4, odnosno ostvarivanje prava na suđenje u razumnom roku kroz poboljšanje primene postojećeg zakonodavstva i novih zakonskih izmena. Plan sprovođenja preporučene opcije predstavljen je u Poglavlju 6 ovog dokumenta.

7.1. Odredbe o praćenju i ocenjivanju

Praćenje sprovođenja ove opcije, imajući u vidu da uključuje institucije iz tri vlasti: zakonodavne, izvršne i sudske, vršiće se od strane svih tri vlasti. U vezi sa sprovođenjem Koncept dokumenta, pripremiće se godišnji izveštaji radi informisanja gore navedenih institucija. Ex-post procena po definisanoj metodologiji biće izvršiće u 5. godini sprovođenja Koncept dokumenta.

PRILOG 1: OBRAZAC PROCENE EKONOMSKOG UTICAJA

Kategorija ekonomskih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
		Da	Ne	Veliki/mali	Veliki/mali	
Radna mesta ⁶¹	Da li će se povećati trenutni broj radnih mesta?		X			
	Da li će se smanjiti trenutni broj radnih mesta?		X			
	Da li će to uticati na nivo plaćanja?		X			
	Da li će to uticati na lakše pronalaženje posla?		X			
Poslovanje	Da li će to uticati na pristup finansijama za poslovanje?		X			
	Da li će određeni proizvodi biti povučeni sa tržišta?		X			
	Da li će određeni proizvodi biti dozvoljeni na tržištu?		X			

⁶¹ Kada utiče na radna mesta, biće i socijalnih uticaja.

	Da li će preduzeća biti prinuđena da se zatvore?		X			
	Da li će se otvoriti nova preduzeća?		X			
Administrativn o opterećenje	Da li će preduzeća biti prinuđena da ispunjavaju obaveze pružanja novih informacija?		X			
	Da li su obaveze pružanja informacija za preduzeća pojednostavljene?		X			
Trgovina	Da li se očekuje da će se trenutni uvozni tokovi promeniti?		X			
	Da li se očekuje da će se trenutni izvozni tokovi promeniti?		X			
Transport	Da li će to uticati na način na koji se prevoze putnici i/ili roba?		X			
	Da li će biti razlike u vremenu potrebnom za prevoz putnika i/ili robe?		X			
Investicije	Da li se od kompanija očekuje da investiraju u nove aktivnosti?		X			
	Da li se od kompanija očekuje da otkazu ili odlože investicije?		X			

	Hoće li se povećati investicije iz dijaspore?		X			
	Hoće li se smanjiti investicije iz dijaspore?		X			
	Da li će se direktne strane investicije povećati?		X			
	Da li će se direktne strane investicije smanjiti?		X			
Konkurentnost	Da li će porasti cena poslovnih proizvoda, poput struje?		X			
	Da li će se cena poslovnih inputa, poput električne energije, smanjiti?		X			
	Da li ima mogućnosti da će inovacije i istraživanje biti promovisani?		X			
	Da li ima mogućnosti da će inovacije i istraživanje biti ometani?		X			
Uticaj na MSP	Da li su pogođena preduzeća uglavnom MSP?		X			
Cene i konkurencija	Da li će se povećati broj roba i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?		X			

	Da li će se smanjiti broj robe i usluga dostupnih preduzećima ili potrošačima?		X			
	Da li će se povećati cene postojećih roba i usluga?		X			
	Da li će se smanjiti cene postojećih roba i usluga?		X			
Regionalni ekonomski uticaji	Da li će neki određeni poslovni sektor biti pogođen?		X			
	Da li je ovaj sektor koncentrisan u određenom regionu?		X			
Opšti ekonomski razvoj	Da li će to uticati na budući ekonomski rast?		X			
	Da li moglo da utiče na stopu inflacije?		X			

PRILOG 2: OBRAZAC PROCENE SOCIJALNIH UTICAJA

Kategorija socijalnih uticaja	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
		Da	Ne	Veliki/mali	Veliki/mali	
Radna mesta ⁶²	Da li će se povećati trenutni broj radnih mesta?		X			
	Da li će se smanjiti trenutni broj radnih mesta?		X			
	Da li su radna mesta u određenom poslovnom sektoru pogođena?		X			
	Da li će to uticati na nivo plaćanja?		X			
	Da li će to uticati na lakše pronalaženje posla?		X			
Regionalni socijalni uticaji	Da li su socijalni uticaji koncentrisani u određenom regionu ili gradu?		X			
Uslovi rada	Da li su ugrožena prava radnika?		X			

⁶² Kada utiče na radna mesta, biće i ekonomskih uticaja.

	Da li su predviđeni ili ukinuti standardi za rad u opasnim uslovima?		X			
	Da li će to uticati na način razvoja socijalnog dijaloga između zaposlenih i poslodavaca?		X			
Socijalna uključenost	Da li će to uticati na siromaštvo?		X			
	Da li je ugrožen pristup šemama socijalne zaštite?		X			
	Da li će se promeniti cena osnovnih roba i usluga?		X			
	Da li će uticati na finansiranje ili organizaciju šema socijalne zaštite?		X			
Obrazovanje	Da li će uticati na osnovno obrazovanje?		X			
	Da li će uticati na srednje obrazovanje?		X			
	Da li će uticati na visoko obrazovanje?		X			
	Da li će uticati na stručno osposobljavanje?		X			
	Da li će uticati na obrazovanje radnika i doživotno učenje?		X			
	Da li će to uticati na organizaciju ili		X			

	strukturu obrazovnog sistema?					
	Da li će uticati na akademske slobode i samoupravu?		X			
Kultura	Da li opcija utiče na kulturnu raznolikost?		X			
	Da li opcija utiče na finansiranje organizacija za kulturu?		X			
	Da li opcija utiče na mogućnosti da ljudi imaju koristi od kulturnih aktivnosti ili učestvuju u njima?		X			
	Da li opcija utiče na očuvanje kulturnog nasleđa?		X			
Upravljanje	Da li opcija utiče na sposobnost građana da učestvuju u demokratskom procesu?		X			
	Da li se svako lice tretira jednako?	X				
	Da li će javnost biti bolje informisana o određenim pitanjima?	X				
	Da li opcija utiče na način funkcionisanja političkih partija?		X			
	Hoće li biti uticaja na civilno društvo?		X			

Zdravlje i javna bezbednost ⁶³	Da li će uticati na živote ljudi, kao što su očekivani životni vek ili stope smrtnosti?		X			
	Da li će uticati na kvalitet hrane?		X			
	Da li će se zdravstveni rizik povećati ili smanjiti zbog štetnih supstanci?		X			
	Da li će biti uticaja na zdravlje usled promena nivoa buke ili kvaliteta vazduha, vode i/ili zemljišta?		X			
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u upotrebi energije?		X			
	Da li će biti posledica po zdravlje usled promena u odlaganju otpada?		X			
	Da li će to uticati na način života ljudi, kao što je nivo interesovanja za sport, promene u ishrani ili promene u upotrebi duvana ili alkohola?		X			
	Da li postoje određene grupe koje se suočavaju sa mnogo većim rizicima od drugih (definisani faktorima kao što su starost, pol, invaliditet, društvena grupa		X			

⁶³ Kada postoji uticaj na zdravlje i javnu bezbednost, onda redovno ima uticaja na životnu sredinu.

	ili region)?					
Kriminal bezbednost	Da li utiče na verovatnoću da kriminalci budu uhvaćeni?		X			
	Da li je potencijalni profit pogođen kriminalom?		X			
	Da li to utiče na nivoe korupcije?		X			
	Da li je pogođen kapacitet za sprovođenje zakona?	X				
	Da li to utiče na prava i bezbednost žrtava zločina?	X				

PRILOG 3: OBRAZAC PROCENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

Kategorija uticaja na životnu sredinu	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
		Da	Ne	Veliki/mali	Veliki/mali	
Održiva klima i životna sredina	Da li će to uticati na emisiju gasova staklene bašte (ugljen-dioksid, metan, itd.)?		X			
	Da li će uticati na potrošnju goriva?		X			
	Da li će se raznolikost resursa koji se koriste za proizvodnju energije promeniti?		X			
	Da li će biti razlike u ceni za ekološki prihvatljive proizvode?		X			
	Da li će određene aktivnosti postati manje zagađujuće?		X			
Kvalitet vazduha	Da li će to uticati na emisiju zagađujućih materija?		X			
Kvalitet vode	Da li opcija utiče na kvalitet slatke		X			

	vode?					
	Da li opcija utiče na kvalitet podzemnih voda?		X			
	Da li opcija utiče na izvore vode za piće?		X			
Kvalitet zemljišta i korišćenje zemljišta	Da li će biti uticaja na kvalitet zemljišta (u vezi sa zakiseljavanjem, zagađenjem, upotrebom pesticida ili herbicida)?		X			
	Da li će to uticati na eroziju tla?		X			
	Hoće li zemljište biti izgubljeno (gradnjom itd.)?		X			
	Da li će dobiti zemljište (dekontaminacijom, itd.)?		X			
	Da li će biti promena u korišćenju zemljišta (npr. sa korišćenja šuma na poljoprivrednu ili urbanu upotrebu)?		X			
Otpad i reciklaža	Da li će se količina generisanog otpada promeniti?		X			
	Da li će se promeniti načini na koje se postupa sa otpadom?		X			

	Da li će biti uticaja na mogućnosti za reciklažu otpada?		X			
Korišćenje resursa	Da li opcija utiče na korišćenje obnovljivih izvora (riblji fond, hidroenergija, solarna energija, itd.)?		X			
	Da li opcija utiče na korišćenje neobnovljivih resursa (podzemne vode, minerali, ugalj, itd.)?		X			
Stepen opasnosti po životnu sredinu	Da li će biti bilo kakvog uticaja na verovatnoću opasnosti, kao što su požari, eksplozije ili nesreće?		X			
	Da li će to uticati na spremnost za prirodne katastrofe?		X			
	Da li je zaštita društva pogođena prirodnim katastrofama?		X			
Biodiverzitet, flora i fauna	Da li će biti uticaja na zaštićene ili ugrožene vrste ili područja u kojima žive?		X			
	Da li će uticati na veličinu ili veze između prirodnih područja?		X			
	Da li će to uticati na broj vrsta u datom		X			

	području?					
Dobrobit životinja	Da li će to uticati na tretiranje životinja?		X			
	Da li će zdravlje životinja biti pogođeno?		X			
	Da li će to uticati na kvalitet i bezbednost stočne hrane?		X			

PRILOG 4: OBRAZAC PROCENE ZA UTICAJ NA OSNOVNA PRAVA

Kategorija uticaja na osnovna prava	Glavni uticaj	Da li se očekuje da će doći do ovog uticaja?		Broj pogođenih organizacija, kompanija i/ili pojedinaca	Očekivana korist ili trošak uticaja	Željeni nivo analize
		Da	Ne	Veliki/mali	Veliki/mali	
Dostojanstvo	Da li opcija utiče na dostojanstvo ljudi, njihovo pravo na život ili integritet osobe?	X				
Sloboda	Da li opcija utiče na pravo na slobodu pojedinaca?		X			
	Da li opcija utiče na pravo osobe na privatnost?		X			

	Da li opcija utiče na pravo na sklapanje braka ili stvaranje porodice?		X			
	Da li opcija utiče na pravnu, ekonomsku ili socijalnu zaštitu pojedinaca ili porodica?	X				
	Da li opcija utiče na slobodu misli, savesti ili veroispovesti?		X			
	Da li opcija utiče na slobodu izražavanja?		X			
	Da li opcija utiče na slobodu okupljanja ili udruživanja?		X			
Lični podaci	Da li opcija uključuje obradu ličnih podataka?					
	Da li su prava pojedinca na pristup, ispravku i prigovor zagarantovana?	X				
	Da li je način na koji se lični podaci obrađuju jasan i dobro zaštićen?	X				
Azil	Da li ova opcija utiče na pravo na azil?		X			
Imovinska	Da li će uticati na imovinska prava?		X			

prava	Da li opcija utiče na slobodu poslovanja?		X			
Jednako postupanje ⁶⁴	Da li opcija štiti princip jednakosti pred zakonom?	X				
	Da li postoji verovatnoća da će određene grupe biti oštećene direktno ili indirektno diskriminacijom (npr. bilo kakva diskriminacija na osnovu pola, rase, boje kože, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja, starosti ili seksualne orijentacije)?		X			
	Da li opcija utiče na prava osoba sa invaliditetom?		X			
Prava dece	Da li opcija utiče na prava dece?		X			
Dobra uprava	Da li će administrativne procedure postati složenije?		X			
	Da li se utiče na način na koji administracija donosi odluke (transparentnost, proceduralni rok,		X			

⁶⁴ Ronda ravnopravnost je obrađena u *Proceni rodnog uticaja*

	pravo na pristup dosijeu, itd.)?					
	Za krivično pravo i propisane kazne: da li utiče na prava okrivljenog?		X			
	Da li utiče na pristup pravdi?	X				